

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Jan Hvězda

Parlamentní volby v Lotyšsku 2018

Bakalářská práce

Praha 2021

Autor práce: Jan Hvězda

Vedoucí práce: PhDr. Kamil Švec, Ph.D.

Rok obhajoby: 2021

Bibliografický záznam

HVĚZDA, Jan. *Parlamentní volby v Lotyšsku 2018*. Praha, 2021. 48 s. Bakalářská diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce: PhDr. Kamil Švec, Ph.D.

Abstrakt

Tato bakalářská práce je případovou studií třináctých parlamentních voleb v Lotyšsku, které se konaly 6. října 2018. V první kapitole představuje politický a stranický systém Lotyšska a jeho vývoj po pádu Sovětského svazu; zároveň se zabývá výsledky parlamentních voleb v letech 1993 až 2014. V navazující kapitole jsou představeny politické strany, které roku 2018 v parlamentních volbách kandidovaly, přičemž třemi nejvýznamnějšími se zabývá podrobněji. Práce se věnuje jejich volebním programům i politickým kauzám, které je provázely. Následná kapitola je pro studii klíčová – zabývá se zdlouhavým povolebním vyjednáváním vedoucím k sestavení vládní koalice. Výsledek je poté reflektován optikou teorie koalic. Práce se pokusí odpovědět na otázku, proč byla sestavena velká koalice čítající pět stran namísto minimální vítězné koalice.

Abstract

This bachelor thesis is a case study of the thirteenth parliamentary election in Latvia that took place on October 6, 2018. The first chapter introduces the political and party system of Latvia and its development after the breakdown of the Soviet Union. At the same time, it observes the election results since 1993 until 2014. The following chapter introduces political parties that took part in 2018 parliamentary election. Three of them are introduced more closely. The text is concerned with their election programmes as well as political affairs. The next chapter is crucial for the study – it describes the long-lasting negotiations resulting in the establishment of the ruling

coalition. The result is afterwards reflected by the theory of coalitions. The thesis will try to answer the question why the great coalition of five parties was formed instead of the minimal winning coalition.

Klíčová slova

Lotyšsko, Baltský region, volby, parlament, koalice

Keywords

Latvia, Baltic region, election, parliament, coalition

Rozsah práce: 70 287 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 5. ledna 2021

Jan Hvězda

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Jonu Favreauovi za vzkříšení *Star Wars*.

Teze bakalářské práce

Jan Hvězda

Tématem bakalářské práce jsou parlamentní volby v Lotyšsku 2018. Lotyšský parlament je jednokomorový, volby do něj probíhají poměrným systémem. Dominantní vliv na lotyšskou politiku má Svaz zelených a rolníků, neboť z něj pochází současný premiér i prezident. Zelení aktuálně utvářejí vládní koalici společně s Jednotou a Nacionálním sdružením. Nejvíce křesel zaujímá proruská strana Shoda, která ovšem zůstává v opozici. Dalšími subjekty v parlamentu jsou Sdružení regionů Lotyšska a Ze srdce pro Lotyšsko.

Poslední volby se konaly roku 2014, jenže vláda po roce rezignovala. Současná vláda tedy působí od února 2016. Další řádné volby jsou plánovány na říjen 2018. Předvolební průzkumy naznačují, že v parlamentu zasednou místo dosavadních šesti stran pouze tři. Nejvyšší preference má stále Shoda, na druhém místě jsou Zelení. Tyto dvě strany spolu přitom kvůli programovým a ideovým neshodám odmítají utvořit vládní koalici. Třetí strana, jež má šanci zasednout v parlamentu, je Nacionální sdružení. Největší propad zaznamenala Jednota, která se nachází pod pětiprocentní klauzulí.

Cílem práce je analyzovat současnou lotyšskou politickou situaci a volební systém. Dále je cílem popsat průběh parlamentních voleb, rozebrat jejich výsledky a provést srovnání s předvolebními průzkumy. Budou také analyzovány volební programy politických aktérů a definovány důvody, které rozhodují o jejich směřování. Práce se zaměří také na možný vliv ruské propagandy na volební výsledek.

Výchozí výzkumnou metodou práce je případová studie. Předmětem a případem výzkumu jsou volby do lotyšského parlamentu roku 2018. V práci bude uplatněna metoda rozboru procesu, přičemž zkoumanou formou příčinného procesu je závislost na předchozím vývoji. Na jejím základě bude posouzeno, zda a jak ruská propaganda, tedy nezávislá proměnná, ovlivnila výsledek voleb, tedy závislou proměnnou.

Struktura práce:

- Politická situace v Lotyšsku
 - Politický systém Lotyšska, volební systém
 - Představení klíčových aktérů
 - Představení situace
- Analýza výsledků voleb
 - Výsledky voleb, jejich konfrontace s předvolebními výzkumy
 - Průběh a výsledek vyjednávání o vládní koalici
 - Čím byly výsledky ovlivněny, možný vliv ruské propagandy
- Závěr

Seznam publikací:

1. AUERS, D. *Comparative Politics and Government of the Baltic States: Estonia, Latvia and Lithuania in the 21st Century*. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan, 2015. ISBN 978-1-349-47515-5.
2. COMMERCIO, M. E. *Russian Minority Politics in Post-Soviet Latvia and Kyrgyzstan: The Transformative Power of Informal Networks*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2010. ISBN 978-0-8122-4221-8.
3. FUCHSOVÁ, B. *Extrémně pravicové strany na Litvě, v Lotyšsku a na Ukrajině*. Plzeň, 2015. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra politologie a mezinárodních vztahů. Vedoucí práce Cabada, Ladislav.
4. GALBREATH, D. J. *Nation Building and Minority Politics in Post-Socialist States: Interests, Influence and Identities in Estonia and Latvia*. Stuttgart: Ibidem-Verlag, 2014. ISSN: 1614-3515. ISBN-13: 978-3-8382-5467-8.
5. HLOUŠEK, V. *Stranické systémy Litvy a Lotyšska ve srovnávací perspektivě*. In: Politologický časopis 2/1999, s. 104–120.
6. KOZÁK, M. *Lotyšské parlamentní volby 2006 – stabilizace stranického systému?* In: European Electoral Studies, Vol. 2 (2007), No. 1, pp. 134-142. ISSN: 1801-6545.
7. PYTLIK, B. *Výkonná moc na Litvě, v Lotyšsku a Estonsku*. In: Politologický časopis 1/2002, s. 112–127.

8. ŠEDO, J. *Kontinuita a diskontinuita ve vývoji stranicko-politického systému Lotyšska*. In: Central European Political Studies Review, Vol. 2 (2000), No. 3. ISSN: 1212-7817. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/3831/5453>.
9. ŠVEC, L. a kol. *Dějiny pobaltských zemí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. ISBN: 80-7106-154-9.
10. VRÁBLÍKOVÁ, K. *Politická participace a její determinanty v postkomunistických zemích*. In: Sociologický časopis 5/2009, s. 867-897.
11. ZOLNIKOV, Alexander. *Přechod k demokracii v Lotyšsku a problémy konsolidace lotyšské demokracie*. Praha, 2012. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra politologie. Vedoucí práce Mlejnek, Josef

Obsah

Úvod.....	3
<i>Struktura textu</i>	4
<i>Cíl práce, výzkumná otázka, hypotéza</i>	5
1. Teoretický rámec.....	5
1.1 <i>Typologie koaličních vlád</i>	7
2. Politický a stranický systém Lotyšska.....	8
2.1 <i>Lotyšský politický systém po rozpadu Sovětského svazu</i>	8
2.2 <i>Parlamentní volby 1993–2014</i>	9
2.3 <i>Shrnutí</i>	14
3. Politické strany v parlamentních volbách 2018.....	15
3.1 <i>Shoda (SDPS)</i>	15
3.2 <i>Unie zelených a rolníků (ZZS)</i>	17
3.3 <i>Nová Jednota (JV)</i>	20
3.4 <i>Ostatní kandidující strany</i>	21
4. Formování vládní koalice.....	24
4.1 <i>Volební výsledky</i>	24
4.2 <i>Reakce na parlamentní volby</i>	25
4.3 <i>Volby v číslech</i>	26
4.4 <i>Povolební vyjednávání</i>	26
4.5 <i>Zhodnocení optikou teorie koalic</i>	33
Závěr.....	34
Summary.....	36
Seznam zdrojů.....	37
<i>Použitá literatura</i>	37
<i>Internetové zdroje</i>	38
<i>Rozhovor</i>	47

Seznam tabulek

Tabulka 1: Výsledky parlamentních voleb 1993, s. 8

Tabulka 2: Výsledky parlamentních voleb 1995, s. 9

Tabulka 3: Výsledky parlamentních voleb 1998, s. 10

Tabulka 4: Výsledky parlamentních voleb 2002, s. 11

Tabulka 5: Výsledky parlamentních voleb 2006, s. 11

Tabulka 6: Výsledky parlamentních voleb 2010, s. 12

Tabulka 7: Výsledky parlamentních voleb 2011, s. 12

Tabulka 8: Výsledky parlamentních voleb 2014, s. 13

Úvod

6. října 2018 se v Lotyšsku konaly 13. parlamentní volby od pádu Sovětského svazu roku 1991. Z šestnácti politických stran, jež se ucházely o přízeň voličů, uspělo sedm. Následná vyjednávání o podobě vládního kabinetu trvala několik měsíců, ukončena byla až v lednu. Právě tato jednání jsou hlavním předmětem případové studie. Přestože je lotyšská politika nesmírně specifickým výzkumným tématem, není jí věnováno příliš pozornosti; ostatně nelze říci, že by měla zásadní vliv na mezinárodní dění. Vyplatí se jí ovšem věnovat pozornost už z důvodu historického vývoje: sledovat znaky vnitrostátní politiky suverénní země, jež byla přes padesát let okupována Sovětským svazem a následně prošla tranzicí k demokracii a následně i vstupu do Evropské unie, NATO a eurozóny.

Vliv sovětské totality je ve společnosti dodnes znát; Lotyšsko je státem baltského regionu s nejpočetnější ruskojazyčnou menšinou, což se značně odráží také v jeho stranickém systému. Tyto strany ovšem dosud nikdy nezískaly podíl na výkonné moci. Společnost je ostře polarizovaná na příznivce demokratických proevropských stran a zastávce alternativního, skeptičtějšího postoje k Evropské unii. Je však důležité vyvarovat se generalizace a unáhlených soudů, jakých se mnohdy dopouštějí zahraniční média například v souvislosti se stranou *Shoda*. Ačkoli je často uváděno, že se jedná o stranu otevřeně proruskou, či dokonce prokremelskou, studie předloží argumenty, proč je toto označení silně zavádějící.

Klíčovým záměrem studie je rozebrat náročný proces povolebního vyjednávání o složení vládního kabinetu, jehož rozvláčnost byla zapříčiněna zejména tím, že se žádné straně ve volbách nepodařilo získat dostatečný počet mandátů zajišťující dominantní postavení. Bude vysvětleno, proč uspěl až třetí koaliční návrh v době, kdy se již nebezpečně schylovalo k předčasným volbám. Mezi zásadní literární zdroje práce náleží kapitoly o teorii koalic a teorii her v publikaci *Přehled moderních politologických teorií* od Blanky Říchové či soubor *Nové demokracie střední a východní Evropy* Ladislava Cabady a kolektivu. Jedním ze zdrojů je též rozhovor s diplomatem Miroslavem Koskem, který autor uskutečnil 14. listopadu 2018 na Velvyslanectví České republiky v Rize. Do značné míry vychází práce z internetových zdrojů, zejména platform *Baltic News Network* a *Latvian Public Broadcasting*.

Struktura textu

V práci je nejprve představen politický a stranický systém Lotyšska. Pro historický kontext jsou zejména uvedeny výsledky parlamentních voleb v letech 1993–2014, na nichž je možné sledovat proměnu voličských preferencí a střídavé úspěchy parlamentních stran. Zachycují také stranickou tendenci slučování ve větší aliance v případě snižující se popularity a klesajících preferencí v předvolebních průzkumech. Dále se práce zabývá stranami kandidujícími v parlamentních volbách 2018, přičemž třem nejvýznamnějším je věnován zvláštní prostor. U většiny aktérů je popsán volební program a postavení ve stranickém systému. Následuje klíčová kapitola, v níž jsou představeny výsledky voleb a následná vyjednávání vedoucí k sestavení vládní koalice. Následně je výsledek vyjednávání zhodnocen optikou teorie koalic. V závěru práce je reflektována výzkumná otázka jakož i potvrzení či vyvrácení stanovené hypotézy.

Cíl práce, výzkumná otázka, hypotéza

Cílem práce je popis procesu sestavování vládní koalice po 13. parlamentních volbách v Lotyšsku. Výzkumná otázka je následující: Proč došlo ke vzniku velké koalice složené z pěti stran namísto minimální vítězné koalice? Hypotéza zní, že pro vznik minimální vítězné koalice neměla žádná z parlamentních stran dostatek mandátů. V práci je užito empiricko-analytického přístupu, jenž klade důraz na neutralitu a objektivizaci poznatků, a deskriptivní metody.

1. Teoretický rámec

V případové studii je aplikována teorie koalic, jež se odvíjí z teorie her a teorie racionální volby. Jedním z jejích tvůrců je americký politolog William H. Riker, autor publikace *Theory of Political Coalitions* z roku 1962. Pojem koalice lze definovat jako spojení minimálně dvou aktérů, přičemž v rámci politologie se zpravidla jedná o aktéry politické.

Analytické tradice teorie koalic se dělí na americkou a evropskou větev.

Americká tradice se soustředí zejména na teorii a vazby mezi aktéry. Jejím základním kamenem je deduktivní konstrukce, tedy postup od obecných konceptů ke konkrétním případům. Přiklání se k tzv. *office-seeking theory*, podle níž je hlavním cílem politické soutěže podíl na vládě. Jako nejiracionálnější řešení povolebních vyjednávání tudíž stanovuje minimální vítěznou koalici, ostatní typy definuje jako deviantní. Rovněž ignoruje mnohé silné faktory formování koalic, například stranický systém.

Evropská tradice naproti tomu akcentuje empirický výzkum, snaží se vysvětlit širší kontext vzniku koalic. Jejím základem je induktivní konstrukce. Namísto samotných vazeb mezi subjekty řeší jejich obsah. Klíčové je, že oproti americké tradici zahrnuje do výzkumu také společenský kontext. Roli hraje politická kultura, tradice či historický vývoj dané země. (Říchová 2014: 120–122; Švec 2008: 25–27)

Evropská tradice upřednostňuje *policy-seeking theory* – prioritou a cílem politického boje je tedy prosazování politického programu. Laver a Schofield v jejím rámci roku 1992 rozlišili kabinety životaschopné a kabinety účinné. Kabinet, jenž získá důvěru, totiž nemusí být schopen prosazovat návrhy zákonů. Naopak účinný kabinet nemusí vždy schvalovat opozice. Rozlišovat lze rovněž koalice legislativní a exekutivní. Legislativní koalice mohou být oproti exekutivním mnohem širší, neboť zahrnují zpravidla zástupce opozice. Prostřednictvím exekutivní koalice může legislativní podporovat program, o jehož prosazení usilovala již v předvolební kampani, aniž by sama byla součástí vlády. Existence exekutivní koalice je přitom závislá na její důvěře. (Říchová 2014: 128–129) Díky tomu „zdůrazňování politických aspektů formování a působnosti koalic umožňuje vysvětlit úlohu opozičních stran na kontrole vlády.“

Zásadní je, že teorii koalic lze aplikovat pouze v případě, že považuje politické strany za unitární aktéry. Může vnímat pouze herní prostor mezi stranami, vnitrostranické rozpře ovšem do úvahy zpravidla nezahrnuje. (Říchová 2014: 122) Vzhledem k tomu, že dané hledisko je v souladu s politickou realitou i dosavadními empirickými poznatky, bude použito také v této práci.

1.1 Typologie koaličních vlád

Nejprve je třeba vymezit dvě situace, jež nastávají po volbách do legislativního orgánu:

Většinová situace: jedna ze stran v legislativě zastává více než 50 % poslaneckých mandátů.

Menšinová situace: žádná ze stran nekontroluje více než polovinu mandátů.

Níže popsané typy koalic se tudíž týkají výhradně menšinové situace.

Minimální vítězná koalice vzniká, pokud dva a více aktérů sestaví vládní koalici bez nadbytečných členů. Měly by tak být preventivně eliminovány potenciální spory mezi koaličními partnery. Podíl aktérů na moci je také výrazně vyšší než v případě, kdy má koalice více členů. Americká tradice tedy považuje minimální vítěznou koalici za standardní a neracionálnější model. Přesto jsou však v Evropě čtenější následné koaliční modely označované jako deviantní.

V případě **menšinové vlády** celkově zastává vládní koalice méně než polovinu všech poslaneckých mandátů. Někdy se jedná o pouhé temporární stádium, mnohdy však takové koalice vládou po celé volební období. K jejich vzniku dochází z různých důvodů; například roztržitosti stranického systému, v němž nelze vytvořit stabilní většinovou koalici, nebo strategickým vyčkáváním opozičních stran na příští volby. Působení v rámci silné opozice totiž může být dlouhodobě mnohem výhodnější než okamžitý vstup do vládní koalice.

Posledním typem je **velká koalice**, jež obsahuje alespoň jednoho nadbytečného člena. Sice v ní kvůli tomu dochází k tříštění většího množství názorů, zároveň se však lépe kontroluje stranická disciplína. Velké strany mohou také upřednostnit velkou koalici, pokud nechtějí vstoupit do minimální vítězné koalice s partnerem, který je schopen vládu svým případným odchodem položit. Dané řešení nepřipadá v úvahu, je-li hlavním cílem politické soutěže co největší mocenský zisk, nýbrž pokud je cílem prosazení politického programu v celospolečenském zájmu. (Říchová 2014: 130–139)

2. Politický a stranický systém Lotyšska

2.1 Lotyšský politický systém po rozpadu Sovětského svazu

Republika Lotyšsko je podle ústavy parlamentní demokracií. Je rozdělena do pěti volebních obvodů: Riga, Vidzeme, Latgale, Zemgale, Kurzeme. (Fondation Robert Schuman 2002) „Při rozdělení Lotyšska do jednotlivých volebních obvodů odpovídá počet poslanců v jednotlivých obvodech proporcionalně počtu voličů připadajících na daný obvod.“¹ Parlament nese název Saeima, je unikamerální a skládá se ze 100 členů. Poslanci jsou voleni poměrným volebním systémem na funkční období čtyř let. Aktivního volebního práva nabývá občan starší 18 let, pasivního volebního práva občan starší 21 let. Premiér je jmenován prezidentem a následně schválen parlamentem. Aby strana vstoupila do skrutinia, musí překročit volební klauzuli 5 %; v prvních volbách roku 1993 byla ovšem stanovena klauzule 4 %. Přepočítání hlasů na mandáty je prováděno nemodifikovanou metodou Saint-Laguë. (Dančák 1999: 167; Election Guide 2010)

Nevydařený moskevský puč se stal v srpnu 1991 záminkou, aby pobaltské státy vyhlásily svou vlastní nezávislost. Nejprve se dočkaly uznání od Islandu, v září ji schválily také Spojené státy. (Auers 2015: 1) V post-sovětském Lotyšsku byla patrná snaha vrátit se k původnímu stavu republiky z meziválečného období. Nasvědčuje tomu zejména přijetí ústavy (zvané Satversme) ve znění z 15. února 1922 nebo znovuzaložení zaniklých politických stran jako *Unie lotyšských farmářů* či *Demokratická strana středu*. (Dančák 1999: 166; Galbreath 2005: 134–135)

¹ Ústava republiky Lotyšsko. Oddíl druhý, článek 7.

„Obnovení této ústavy bylo především symbolickým aktem navázání na násilně přerušenu státnost.“²

Zásadní změnou po nastolení nezávislosti bylo, že politika ztratila svůj jednotný diskurz a stala se pro veřejnost uzavřenou; po zániku společného nepřítele, kterým byl Sovětský svaz, došlo nevyhnutelně k polarizaci stranického systému. Politika se stala elitní záležitostí a započala stranická soutěž, dosud standardní pro západní demokracie. Zároveň země upadla do hluboké ekonomické recese a nejistoty z budoucího vývoje; eminentní byla hrozba občanského konfliktu s ruskou menšinou. Naštěstí však k žádnému ozbrojenému střetu nedošlo. (Auers 2015: 1; Galbreath 2005: 134–135)

2.2 *Parlamentní volby 1993–2014*

Roku 1993 se zde konaly páté parlamentní volby, respektive první od roku 1931. Do té doby přechodně zastával roli vlády orgán zvaný *Lotyšská Nejvyšší Rada*. První menšinovou vládní koalici utvořily subjekty *Lotyšská cesta* a *Unie farmářů*, premiérem byl jmenován Valdis Birkavs. Již následujícího roku však nastal ve vládní koalici rozkol následovaný dvěma pokusy o sestavení vlády nové. Zásadními milníky daného období byly ekonomická reforma a také schválení zákona o občanství. (Galbreath 2005: 134–143)

Strana	Procenta	Mandáty
Lotyšská cesta	32,41	36
Lotyšské hnutí za národní nezávislost	13,35	15
Shoda pro Lotyšsko – Obrození ekonomie	12,00	13
Svaz lotyšských farmářů	10,65	12
Hnutí za rovná práva	5,75	7
Pro vlast a svobodu	5,35	6
Lotyšská křesťanská demokratická strana	5,01	6
Demokratická strana středu	4,76	5

Tabulka 1: Výsledky parlamentních voleb 1993.

² DANČÁK, B. (ed.) POSPÍŠIL, I. RAKOVSKÝ, A. *Pobaltí v transformaci. Politický vývoj Estonska, Litvy a Lotyšska*. S. 166. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN: 80-210-2248-5.

Zdroj: <https://www.cvk.lv/en/elections/saeima-elections/5th-saeima-elections>.

Šesté parlamentní volby proběhly již 30. září a 1. října 1995 a úspěch opět zaznamenaly zejména strany pravého středu. Kromě stranických poslanců zasedlo v Saeimě tentokrát také osm nezávislých. Mezi ně tehdy patřil také Andris Šķēle, kterému byl svěřen úkol sestavit vládu. Výsledně do ní zahrnul sedm z devíti parlamentních stran; v opozici ponechal pouze socialisty a *Shodu*, strany oblíbené zejména u etnických Rusů.

V takto rozsáhlé koalici přirozeně panovaly značné rozpory a byla tudíž předem odsouzena k zániku; Šķēle následně neuspěl v roli ministerského předsedy ani na druhý pokus. Pod nátlakem korupčních kauz několika ministrů byl donucen k rezignaci a na jeho místo nastoupil Guntars Krasts. Nová vláda na popud prezidenta Guntise Ulmanise začala pracovat na zpřísnění zákona o občanství, nicméně lid se později v referendu vyslovil naopak pro jeho liberalizaci. (Galbreath 2005: 143–148)

Strana	Procenta	Mandáty
Demokratická strana „Saimnieks“	15,15	18
Lidové hnutí pro Lotyšsko	14,90	16
Lotyšská cesta	14,65	17
Pro vlast a svobodu	11,94	14
Lotyšská jednota	7,15	8
Koalice farmářů a křesťanských demokratů	6,33	8
Lotyšské hnutí za národní nezávislost	6,32	8
Lotyšská socialistická strana	5,58	5
Lidová shoda	5,55	6

Tabulka 2: Výsledky parlamentních voleb 1995.

Zdroj: <https://www.cvk.lv/en/elections/saeima-elections/6th-saeima-elections>.

Sedmé parlamentní volby se konaly 23. října 1998, přičemž ve stejný den vstoupila v platnost novela ústavy. Dokument byl rozšířen o osmý oddíl definující rozsáhle občanská práva a svobody. Po volbách sestavil Vilis Krištopans vládní koalici z *Lotyšské cesty*, hnutí *Pro vlast a svobodu* a *Nové strany*. Menšinovou koalici pojistil

dohodou o spolupráci se *Svazem sociálních demokratů*. Konec jeho vlády předznamenal roku 1999 nečekané vítězství Vairy Viķe-Freibergy v prezidentské volbě; porazila v ní Anatolijse Gorbunovse, jež podporovala *Lotyšská cesta*. (Dančák 1999: 169; Galbreath 2005: 149–152)

Strana	Procenta	Mandáty
Lidová strana	21,19	24
Lotyšská cesta	18,05	21
Pro vlast a svobodu	14,65	17
Lidová shoda	14,12	16
Lotyšský svaz sociálních demokratů	12,81	14
Nová strana	7,31	8

Tabulka 3: Výsledky parlamentních voleb 1998.

Zdroj: <https://www.cvk.lv/en/elections/saeima-elections/7th-saeima-elections>.

Roku 2002 se konaly v Lotyšsku parlamentní volby dva měsíce před klíčovým kodaňským summitem o rozšíření Evropské unie. Ve společnosti převládala skepse a nejistota ohledně vstupu Lotyšska do Unie; mnozí se obávali, že by mohlo opět ztratit nezávislost. Země se na počátku milénia těšila vzkvétající ekonomice, nicméně zde byly také zásadní problémy s korupcí. Kromě jazykové otázky a řešení korupce se začalo v daném období aktivně debatovat také o právech homosexuálů. Ve volbách zvítězila *Nová éra*, ve vládní koalici se spojila s *První stranou*, hnutím *Pro vlast a svobodu* a *Uníí zelených a rolníků*. (Fondation Robert Schuman 2002; Fondation Robert Schuman 2006; Mole 2012: 102)

Strana	Procenta	Mandáty
Nová éra	23,90	26
„Pro lidská práva ve spojeném Lotyšsku“	19,00	25
Lidová strana	16,60	20
Lotyšská první strana	9,50	10

Unie zelených a rolníků	9,40	12
Pro vlast a svobodu	5,40	7

Tabulka 4: Výsledky parlamentních voleb 2002.

Zdroj: <https://www.cvk.lv/en/elections/saeima-elections/8th-saeima-elections>.

V roce 2006 poprvé kandidovaly regionální strany. Významnou roli zaujaly političky ženského pohlaví, které stály například v čele každé kandidátky *Nové éry*. Nejúspěšnější byly *Lidová strana* a *Unie zelených a rolníků*. Největší propad zaznamenalo hnutí „*Pro lidská práva*“, jež ztratilo 19 mandátů. Solidního výsledku dosáhlo *Centrum shody* – aliance *Lidové shody*, socialistů a „*Nového centra*“, založená roku 2005. (Election Guide 2010; Fondation Robert Schuman 2006)

Strana	Procenta	Mandáty
Lidová strana	19,56	23
Unie zelených a rolníků	16,71	18
Nová éra	16,38	18
Centrum shody	14,42	17
Koalice První strany a Lotyšské cesty	8,58	10
Pro vlast a svobodu	6,94	8
„Pro lidská práva ve spojeném Lotyšsku“	6,03	6

Tabulka 5: Výsledky parlamentních voleb 2006.

Zdroj: <https://www.cvk.lv/en/elections/saeima-elections/9th-saeima-elections>.

Ve volbách roku 2010 se do parlamentu dostaly pouze stranické aliance. Zvítězila strana *Jednota*, která vznikla sloučením *Nové éry* s dalšími dvěma menšími politickými subjekty. Následovalo *Centrum shody*, *Unie zelených a rolníků* a *Národní aliance*, spojující tři nacionalistická hnutí. Osm mandátů získala koalice *Pro dobré Lotyšsko* sestávající z *Lidové strany*, *První strany* a *Lotyšské cesty*. (Election Guide 2010)

Strana	Procenta	Mandáty
--------	----------	---------

Jednota	31,90	33
Centrum shody	26,61	29
Unie zelených a rolníků	20,11	22
Národní aliance (Pro vlast a svobodu)	7,83	8
Pro dobré Lotyšsko	7,82	8

Tabulka 6: Výsledky parlamentních voleb 2010.

Zdroj: <http://www.electionguide.org/elections/id/1569/>.

Výrazná nespokojenost s novou vládou se projevila krátce po volbách, kdy poslanci zastavili vyšetřování jednoho z politiků kvůli podezření z korupce. Prezidenta Valdisa Zatlerse dovedla situace k vypsání referenda, v němž měl lid rozhodnout o rozpuštění parlamentu a konání předčasných voleb. Při volební účasti 45 % byl výsledek referenda jednoznačný – 94,5 % platných hlasů se vyslovilo pro předčasné volby. Ty se konaly 17. září 2011. Vládní koalici utvořila *Jednota s Reformní stranou a Národní aliancí*. (Election Guide 2011a; Election Guide 2011b; Election Guide 2014)

Strana	Procenta	Mandáty
Centrum shody	28,36	31
Zatlersova reformní strana	20,82	22
Jednota	18,83	20
Národní aliance	13,88	14
Unie zelených a rolníků	12,22	13

Tabulka 7: Výsledky parlamentních voleb 2011.

Zdroj: <http://www.electionguide.org/elections/id/1604/>.

Roku 2014 se *Shoda* poprvé oprostila od svých aliančních partnerů a přestože se opět umístila první, přišla v parlamentu o sedm mandátů. Vyhrát dokázala, ačkoli byla předvolební situace výrazně ovlivněna ruskou okupací Krymského poloostrova. Vládní koalici sestavily strany *Jednota*, *Unie zelených a rolníků* a *Národní aliance*. Premiérka Laimdota Straujuma na svůj post záhy rezignovala a nahradil ji Māris Kučinskis.

(Fondation Robert Schuman 2014; Latvian Public Broadcasting 2016a; Latvian Public Broadcasting 2016b)

Strana	Procenta	Mandáty
Shoda	23,00	24
Jednota	21,87	23
Unie zelených a rolníků	19,53	21
Národní aliance	16,61	17
Ze srdce pro Lotyšsko	6,85	7
Aliance lotyšských regionů	6,66	8

Tabulka 8: Výsledky parlamentních voleb 2014.

Zdroj: <http://www.electionguide.org/elections/id/2455/>.

2.3 *Shrnutí*

Z dostupných statistických údajů je zřejmé, že lotyšský politický systém je značně nestabilní. Od pádu Sovětského svazu do konce roku 2004 se v zemi vystřídal jedenáct vládních koalic. Nejkratší doba vládnutí činila pět týdnů. Pro srovnání bylo vytvořeno v Litvě za stejné období dvanáct a v Estonsku devět vlád. Příčinou může být několik desetiletí trvající totalita a její vliv na uvažování elektorátu; úspěch politických stran je totiž mnohdy podmíněn osobností a popularitou jejich lídra, nikoli programem či dlouhodobými ideologickými principy. (Mole 2012: 101–103) Akademik Daunis Auers podotýká: „Lotyšská společnost se dělí pouze na základě etnické příslušnosti. Naše země zcela postrádá jakoukoli ideologii.“³

Lze tedy konstatovat, že pokud se předseda vítězné politické strany neprosadí, je předurčena k zániku. Tím lze vysvětlit pád strany *Lotyšská cesta*, která zpočátku stranickému systému dominovala, nicméně roku 2002 nedokázala získat jediný mandát. *Lotyšská cesta* je zcela evidentním důkazem, že žádná strana v zemi si nemůže být jista trvalostí vlastní neotřesitelné pozice. Rozbouřená politická situace také vedla v Lotyšsku v letech 1995 a 2011 k předčasným volbám. I přes časté personální změny

³ Fondation Robert Schuman. *General Elections in Latvia. 4th October 2014*. Dostupné z: <https://www.robert-schuman.eu/en/doc/oe/oe-1546-en.pdf>.

však byla během devadesátých let vláda v otázkách domácí

i zahraniční politiky poměrně konzistentní, a to zejména díky prozápadnímu diskurzu a směřování ke členství v NATO a Evropské unii. (Mole 2012: 100–103)

V datech je také možné pozorovat trend slučování politických stran do společných aliancí za účelem zvýšení volebních preferencí. Mnohé strany se tak zjevně snaží vyhnout situaci, že by se jim nepodařilo překročit požadovanou pětiprocentní klauzuli.

3. Politické strany v parlamentních volbách 2018⁴

3.1 *Shoda (SDPS)*

⁴ Strany si před volbami vylosovaly následující čísla:

1. *Svaz lotyšských Rusů („Latvijas Krievu savienība“)*
2. *Nová konzervativní strana (Jaunā konservatīvā partija)*
3. *Euroskeptická akční strana (Rīcības partija)*
4. *Národní aliance (Nacionālā apvienība „Visu Latvijai!“—„Tēvzemei un Brīvībai/LNNK“)*
5. *Progresivní („PROGRESĪVIE“)*
6. *Lotyšská strana středu („Latvijas centriskā partija“)*
7. *Aliance SKG („LSDSP/KDS/GKL“)*
8. *Ze srdce pro Lotyšsko (No sirds Latvijai)*
9. *Shoda („Saskaņa“ sociāldemokrātiskā partija)*
10. *Pokrok / Pro! (Attīstībai/Par!)*
11. *Aliance lotyšských regionů (Latvijas Reģionu Apvienība)*
12. *Lotyšští nacionalisté („Latviešu Nacionālisti“)*
13. *Nová Jednota (Jaunā VIENOTĪBA)*
14. *Pro alternativu (Par Alternatīvu)*
15. *Komu patří stát? (Politiskā partija „KPV LV“)*
16. *Unie zelených a rolníků (Zaļo un Zemnieku savienība).*

Zdroj: <https://sv2018.cvk.lv/pub/ElectionResults>.

Shoda je nejsilnější levicovou stranou v Lotyšsku a také hlavní politickou silou hájící zájmy ruskojazyčné menšiny. Jednou ze stran, které jí historicky předcházely, byla *Strana pro lidská práva v Lotyšsku*. „Typická pro ni byla podpora etnických Rusů, což vyplývá z prosazování takzvaného modelu dvou společností – lotyšské a ruské.“⁵ Roku 2005 se spojila s *Lotyšskou socialistickou stranou* a *Novým centrem*, aby vznikla aliance *Harmonické centrum*, dnes nazývaná jednoduše *Shoda*. *Lotyšská socialistická strana* zaujímalala explicitně protilotyšský přístup a byla řazena mezi marxistické strany. Všechny strany aliance se vyznačovaly důrazem na rovná práva, tedy na stejné podmínky pro Lotyše jakož i etnické Rusy. (Cabada 2008: 149–151)

Shoda bývá v parlamentních volbách velmi úspěšná, nicméně od roku 1991 se nikdy nestala součástí vládní koalice. Většina politických stran s ní odmítá spolupracovat i na komunální úrovni. Shoduje se s nimi nanejvýš v tom, že se snaží, aby její politika byla pro voliče co nejsrozumitelnější. Proto se vyhýbá legislativním zásahům v oblasti ekonomiky a financí. Přesto však v Rize vládla *Shoda* pod vedením Nilse Ušakovse v koalici s hnutím *Čest sloužit Rize* po dobu deseti let. Kromě toho měla starostu ve městě Daugavpils a je součástí koalice v čele letoviska Jurmala. (Baltic News Network 2017a; Baltic News Network 2017b; Baltic News Network 2017c; Kaža 2018; LETA 2017)

Na příkladu vedení hlavního města lze získat přibližnou představu, jakou politiku by *Shoda* nastolila ve vládě. Ušakovs prosazoval za svého mandátu zejména sociální reformy; šel vstříc hlavně seniorům, dětem a studentům, snaží se pro ně vytvořit lepší prostředí pro život a finančně dostupnější ubytování. Orientoval se na populistická rozhodnutí v rámci sociální politiky, což výrazně napomáhalo jeho popularitě. O hospodářském rozvoji za Ušakovovy vlády nicméně hovořit nelze. Od počátku jeho mandátu Riga významně investovala do rekonstrukce školních i historických staveb a budování hřišť, což ovšem vedlo k podstatnému navýšení městského dluhu. Dále byl Ušakovs obviněn ze zneužívání veřejných příspěvků na propagaci své politické strany na sociálních sítích. (Baltic News Network 2017c; Kaža 2018)

⁵ CABADA, L. Nové demokracie střední a východní Evropy: komparace politických systémů. S. 149.

Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1388-1.

Shoda je dodnes mnohdy vnímána jako proruská, přestože se snaží působit jako moderní evropská sociálně-demokratická strana. Někteří lidé věří, že *Shoda* je příznivě nakloněna Kremlu a že Lotyšsko podle ní nebylo Sovětským svazem násilně okupováno. Svými oponenty byla často kritizována zejména kvůli spolupráci s Putinovou stranou *Spojené Rusko*. Většina stran dosud odmítá vstoupit se *Shodou* do vládní koalice, zároveň má ztíženou pozici v Evropském parlamentu. Například Una Bergmane z Londýnské školy ekonomie a politických věd však nahlíží na *Shodu* o poznání smířlivěji. Přestože přiznává, že *Shoda* neschvaluje sankce proti Rusku, tak zároveň poukazuje, že strana od dohody se *Spojeným Ruskem* ustoupila a v posledních volbách usilovala o hlasy etnických Lotyšů. (Kaža 2018; Latvian Public Broadcasting 2018c; Yarst 2018)

Strana se prudce ohradila proti schválení vládního návrhu na vzdělávací reformu. Argumentovala porušováním celoevropské úmluvy o vzdělávání, podle níž má každá národnostní menšina právo na vzdělání v rodné řeči, a porušováním ústavy. Rozhodnutí vlády bylo podle ní ryze politické a nemá nic společného se snahou zkvalitnit vzdělávání v Lotyšsku. Tehdejší ministr školství Kārlis Šadurskis (za stranu *Jednota*) naproti tomu nepovažoval za demokratické, aby v zemi paralelně existovaly dvě separátní komunity. Podle něj měl být systém nastaven tak, aby umožňoval národnostním menšinám efektivnější integraci do lotyšské společnosti. (Baltic News Network 2018b)

Pro svou předvolební kampaň si roku 2018 najala amerického poradce Christiana Ferryho. Jejím programem byl plán ekonomického rozvoje „3+3“, vytvoření národní značky organického zemědělství a centra vyššího vzdělávání, devět rozvojových oblastí kolem významných měst, znovuotevření letiště Daugavpils, zavedení trojjazyčného vzdělávání, snaha o vzájemný respekt ve vztahu s Ruskem, tvorba lokálních lékáren a snížení cen léků. (Latvian Public Broadcasting 2018c)

Za *Shodu* kandidovalo do parlamentu celkem 112 lidí ve věkovém rozpětí 22 až 77 let. Zhruba 72 % kandidátů tvořili muži a zbylých 27 % ženy. Průměrný věk kandidátů činil 46,6 let. Na premiéra kandidoval Vjačeslavs Dombrovskis – zaměřením ekonom, v minulosti zastával pozice ministra školství a ministra obchodu. Nils Ušakovs, předseda strany, ve volbách nekandidoval, aby mohl nadále setrvat řížským primátorem. Do této funkce nastoupil roku 2009. (Khairulina 2017; Latvian Public Broadcasting 2018c; LETA 2018d)

3.2 *Unie zelených a rolníků (ZZS)*

ZZS je jednou z nejsilnějších politických stran v Lotyšsku, měla ovšem poměrně komplikovaný historický vývoj. Roku 1990 stála na jejím počátku *Strana zelených (LZP)*, jež se rázem zařadila mezi nejpravicevěji orientované evropské „zelené“ politické strany. Roku 1994 započala nepříliš úspěšnou spolupráci s *Národní aliancí*. O osm let později se však spojila s *Lotyšskou venkovskou unií a Zelenou a venkovskou unií*, čímž dala vznik dnešní *Unii zelených a rolníků*. V následných parlamentních volbách dosáhla na tehdejší dobu úspěšného výsledku 9,47 % hlasů. Od té doby se strana etablovala mezi pravidelnou součástí lotyšské vládní koalice. Jedinou výjimkou bylo období 2011–2013. Ačkoli v evropských zemích není běžné, aby se Zelení dostali do vlády, lotyšská ZZS zcela neodpovídá zavedené představě evropských environmentálních stran. Ministr zemědělství je ostatně kupříkladu proti zavedení nového systému na třídění odpadu. Voličskou základnu ZZS tvoří zemědělci, venkované a důchodci. Členy nepojí společná stranická ideologie, jejich názory nejsou jednoznačně vyhraněné. (Cabada 2008: 147; Latvian Public Broadcasting 2018d)

Uplynulé volební období je spojeno s několika korupčními aférami. Za červen 2018 připadla bezmála 63 % veškerých stranických příspěvků ZZS – její měsíční příspěvek činil 98 599 euro. Pro srovnání, strana *KPV LV* obdržela druhý nejvyšší příspěvek – 10 330 euro. Lotyšský protikorupční úřad KNAB odhalil, že strana za rok 2016 obdržela ilegálně 17 883 euro. Celou požadovanou částku pak úřadu uhradila ještě před parlamentními volbami. (LETA 2018b) Mnohem závažnější je ovšem napojení na osobu oligarchy Aivarse Lembergse a krytí jeho nezákonných praktik. Obviněn byl například z korupce, zneužití moci nebo padělání dokumentů. Vyšetřováním kauzy byla v parlamentu pověřena Inguna Sudraba, která však namísto skutečného vyšetření akorát pomohla všem podezřelým beztrestně vyváznout. Přitom to byly právě strany *Shoda*, *Zelení* a *Aliance lotyšských regionů*, které udržely Sudrabu v čele vyšetřovací komise. Dle kritiků se tak ukázalo, že poslanci za *Zelené* a *Shodu* jsou převážně podporovateli oligarchů. Komise finální zprávu schválila narychlo před parlamentní schůzí 18. ledna 2018, přestože někteří její členové měli

vůči jejímu znění námitky. Deset poslanců následně podalo návrh na odvolání Sudraby z funkce, nicméně neuspěli. (Baltic News Network 2018a; Sjadite 2018)

Dané okolnosti přivedly ZZS po dlouhé době ke změně kandidáta na post premiéra. V letech 2006, 2010 i 2014 jím setrval právě Lembergs. Předseda strany Augusts Brigmanis nicméně médiím oznámil, že pro rok 2018 bude kandidátem úřadující premiér Māris Kučinskis. V minulosti se však objevily spekulace, že Kučinskis je pouhou Lembergsovou loutkou; někteří členové vládnoucí koalice označili Lembergse za faktického předsedu vlády. Navíc, ačkoli je členem ZZS, je známo Lembergsovo úzké napojení na *Shodu*. (Sjadite 2018)

Dalším kontroverzním politikem je Askolds Kļaviņš. Úřad KNAB upozornil, že firma *Gandrs* vlastněná poslancem Kļaviņšem učila své zaměstnance obcházet daně. Navíc vyšlo najevo, že zneužíval svou veřejnou funkci pro osobní zisky. Kļaviņš se pod tíhou obvinění vzdal svého mandátu i poslanecké kandidatury pro rok 2018. Není divu, že se v uplynulém období objevily četné žádosti o výměnu některých ministrů za ZZS. Navzdory tomu strana uvedla, že nehodlá žádné své ministry měnit ani pro následující období. (LETA 2018f; LETA 2018g; Sjadite 2018)

Ve své kampani se strana odvolávala na úspěchy, jichž ve vládě od minulých voleb dosáhla. Její program ovšem nebyl dostatečně specifický – žádný bod nebyl vyjádřen pomocí statistických či procentuálních hodnot. V uplynulém volebním období se vládě poměrně dařilo v oblasti ekonomiky, nicméně negativní stín na její kauzy vrhá spojení se jménem oligarchy Aivarse Lembergse. Efektivitu prokázala zejména, když pod nátlakem Spojených států bleskově implementovala reformy bankovního sektoru. (Kaža 2018; Latvian Public Broadcasting 2018d)

Po volbách chtěla strana pokračovat v zavádění zdravotních reforem, postupné reformaci vzdělávání, podpoře malých a středně velkých farmářů a rybářů, udržování vyrovnaného rozpočtu a pragmatické zahraniční politice v rámci EU. Významnými kandidáty byli úřadující premiér Māris Kučinskis či ministryně zdravotnictví Andra Čaksa. Stranu reprezentoval také Raimonds Vējonis, tehdejší lotyšský prezident. Političtí analytici očekávali, že se ZZS ve volbách umístí na druhém místě za *Shodou*. Mnozí si proto kladli otázku, zda budou strany ochotné kooperovat a vstoupit společně do vládní koalice. Artis Pabriks, europoslanec za *Jednotu*, v lednu 2018 vyjádřil nad možnou dominancí ZZS na lotyšské politické scéně výrazné obavy. Stranu považuje za příliš konzervativní a pasivní, pokračování její vlády mělo tudíž podle něj

nevyhnutelně přinést ustrnutí vývoje země. (Kaža 2018; Latvian Public Broadcasting 2018d; LETA 2018a)

3.3 *Nová Jednota (JV)*

Jednota vznikla roku 2010 spojením středně-pravicových stran *Nová éra*, *Občanská unie* a *Společnost pro politickou změnu*.⁶ Od té doby se stala permanentní součástí vládních koalic. Průzkumy před 13. parlamentními volbami ovšem signifikantně odrážely občanskou nespokojenost s jejím angažmá v posledních letech. Po sesazení premiérky Laimdoty Straujumy se strana stala terčem posměchu, když se členové nedokázali shodnout na jejím nástupci a dali tak prostor *Unii zelených a rolníků*, aby na post ministerského předsedy dosadila Mārise Kučinskise. V závěru roku 2017 se její popularita výsledně pohybovala na hodnotě 3,5 %.⁷ Na jaře se její šance na volební úspěch ovšem signifikantně zvýšily, protože její hodnota byla 4,9 %. Ve stejné době navíc provedla průzkum lotyšská veřejnoprávní televize, kde byl výsledek pro *Jednotu* 8,5 %.⁸ V červnu ovšem její preference klesly na 2,7 % – tři měsíce před volbami tak dosáhly svého historického minima.⁹ Kromě poklesu popularity se však strana potýkala také s personálními ztrátami. 3. června 2018 oznámil svůj odchod jeden z jejich nejvýznamnějších členů, europoslanec a bývalý ministr obrany Artis Pabriks. Ve svém prohlášení důrazně volal po nutnosti reformovat stranu, protože ve vládě podle něj akorát tiše schvalovala veškeré kroky *Unie zelených a rolníků*. Ve volbách se rozhodl kandidovat za alianci *Pokrok / Pro!* – stejné rozhodnutí učinila například i politička Janīna Kursīte. (Baltic News Network – LETA 2018a; Baltic News Network – LETA 2018c)

⁶ OZOLIŅŠ, U. *Unity has potential, but faces rocky road*. 14. 3. 2010. Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20100317142716/http://latviansonline.com/commentary/article/6557/>.

⁷ LETA. *Harmony's and National Alliance's popularity on a rise; Unity and UGF become less popular*.

28. 12. 2017. Dostupné z: <https://bnn-news.com/harmony-s-and-national-alliance-s-popularity-on-a-rise-unity-and-ugf-become-less-popular-177178>.

⁸ LETA. *Unity and Latvian Russian Union climb up in party ratings*. 6. 4. 2018.

Dostupné z: <https://bnn-news.com/unity-and-latvian-russian-union-climb-up-in-party-ratings-182945>.

⁹ LETA. *New Unity reportedly suffered biggest rating decline in June*. 3. 7. 2018.

Dostupné z: <https://bnn-news.com/new-unity-reportedly-suffered-biggest-rating-decline-in-june-187184>.

Mohutný propad popularity a vnitrostranické spory postupně vedly k proměně strany. 21. dubna 2018 oznámila, že se pro příští volby hodlá sloučit s několika regionálními hnutími – aliance měla nést symbolický název *Nová Jednota*. Vedení strany zároveň rozhodlo, že kandidátem na premiéra se stane europoslanec Arturs Krišjānis Kariņš. Ten se o tři dny později veřejně vyjádřil k potenciálním koaličním spojencům. *Nová Jednota* měla být po volbách ochotna vstoupit do vlády se stranami, s nimiž se shodne na základní programové hodnotě, tedy na boji proti chudobě a nízkým platům. A poslanec Hosams Abu Meri v květnu přímo uvedl, že pro jeho stranu je nepřijatelná jakákoli vládní koalice se *Shodou*. (Dilāne 2018; LETA 2018e; LETA 2018j)

Nová Jednota se ve svém programu se zavázala dosáhnout zvýšení průměrné mzdy na 1 500 euro měsíčně, dostat Lotyšskou univerzitu mezi sto nejlepších evropských univerzit, zavést volbu prezidenta otevřeným hlasováním v parlamentu, vydat materiály z trestních řízení či zveřejnit archivy KGB. Slíbila podporovat ekonomiku nezatěžující životní prostředí, konstantní přítomnost vojsk NATO a postupné navýšení nákladů na obranu na 2,5 % HDP. V čele kandidátky v Rize stál Edgars Rinkēvičs, nejdéle sloužící ministr zahraničí v historii země; přes probíhající kauzy se mu podařilo uchovat si v politické sféře autoritu. (Kaža 2018; Latvian Public Broadcasting 2018d)

3.4 *Ostatní kandidující strany*

Národní aliance je zásadní nacionalistickou silou v Lotyšsku, ve stranickém systému reprezentuje pravý střed. Spojuje tři dříve samostatná politická hnutí. Roku 2011 vstoupila do parlamentu, součástí vládní koalice je od roku 2014. Přestože její členové jsou názorově roztříštění, lze vymezit určité stranické principy. *Národní aliance* prosazuje především zájmy etnických Lotyšů a zdůrazňuje význam lotyšského jazyka. Zastává konzervativní hodnoty, odmítá legalizaci homosexuálních sňatků a je skeptická vůči přijímání migrantů. Podporuje členství v Severoatlantické alianci stejně jako přítomnost jejich vojsk v Lotyšsku. Zároveň je pro Evropskou unii, ale odmítá federalizaci. Ve svém programu slíbila vytvořit z Lotyšska „hlavní kulturní národ“,

zavázala se bojovat proti ruské propagandě všemi legálními prostředky a zdůrazňovala vyšší zapojení občanů do obrany země. Jako kandidát na post premiéra byl postaven europoslanec Roberts Zīle; další významnou kandidátkou byla Dace Melbārde, tehdejší ministryně kultury. (Kaža 2018; Latvian Public Broadcasting 2018a)

Národní konzervativní strana v parlamentních volbách kandidovala poprvé roku 2014, kdy nezískala žádný mandát. V jejím čele stojí Jānis Bordāns, bývalý ministr spravedlnosti za *Národní alianci*. Vůči ní je *Nová konzervativní strana* orientovaná více na střed politického spektra, jejím hlavním záměrem je boj proti korupci. Mezi programovými body uvedla snížení počtu zaměstnanců ve veřejném sektoru o 30 %, snížení počtu ministrů ze třinácti na osm, sloučení všech protikorupčních společností do celostátní bezpečnostní organizace, omezení hazardu či vynaložení 1,5 % HDP na vědu. Ve svých stanovách se hlásí k tradičním demokratickým hodnotám samostatného lotyšského státu vyhlášeného roku 1918 a ústavě přijaté roku 1922. Pro její členy je nepřijatelné, aby se Lotyšsko stalo dvojjazyčnou zemí; kladou zvláštní důraz na význam lotyšského jazyka a kultury. Dále byly v kampani klíčové pojmy jako demokracie, spravedlnost či nezávislé soudy. Strana ctí úlohu tradiční rodiny a odmítá homosexuální svazky. Plně podporuje prozápadní orientaci Lotyšska a jeho členství v NATO i Evropské unii. Před volbami strana představila hospodářský akční plán 3x500 slibující zvýšení platů a redukci chudoby na základě zavedení radikálních reforem. Plán vyvolal značnou kontroverzi mezi experty i v úřadující vládě, jež návrh označila za nereálný. (Jaunā konservatīvā partija; Kaža 2018; Latvian Public Broadcasting 2018a)

Aliance **Pokrok/Pro!** byla nejliberálnějším subjektem ve volbách. V programu požadovala například zvýšení minimální mzdy a reformu daňového systému. Podporuje členství v EU a NATO a schvaluje stejnopohlavní registrovaná partnerství. Vznikla krátce před volbami v dubnu 2018 sloučením tří menších hnutí. I když se snažila působit jako nový subjekt, mnozí členové již měli bohatou politickou minulost. Kandidátem na premiéra se stal Artis Pabriks, bývalý europoslanec, ministr zahraničí a ministr obrany za *Jednotu*. Dalšími známými tvářemi byli Mārtiņš Bondars, bývalý předseda *Aliance lotyšských regionů* a dřívější náčelník štábu prezidentky Vairy Vīķe-Freibergy, nebo Daniels Pavļuts, někdejší ministr hospodářství. Strana získala podporu některých osobností z umělecké

i akademické sféry. Čtyři kandidáti měli kromě lotyšského též americké občanství. (Kaža 2018; Latvian Public Broadcasting 2018c)

Komu patří stát? (KPV LV) je populistická strana silně se vymezující vůči tradičním stranám. Její kampaň byla postavena na zdrcující kritice politických elit. Program se vůbec nevěnoval zahraniční politice, namísto toho sliboval například zrušení zasedání koaliční rady, spojení všech lotyšských univerzit do jedné instituce nebo snížení počtu ministerstev z třinácti na šest. Jejím zakladatelem a předsedou byl Artuss Kaimiņš, dřívější poslanec za *Alianci lotyšských regionů*. Během svého mandátu na sebe výrazně upozornil excentrickým chováním, když si osvojil rétoriku podobnou Donaldu Trumpovi nebo když poslanecká jednání natáčel na telefon a vysílal živě. V červnu 2018 byl společně se dvěma kolegy v parlamentu vyslýchán protikorupční agenturou KNAB, aby se vyjádřil k obviněním z ilegálního financování strany. *KPV LV* jako kandidáta na post premiéra postavila advokáta Aldise Gobzemse; dalším známým členem strany byl například zpěvák Andris Kivičs. (Kaža 2018; Latvian Public Broadcasting 2018d)

Existence *Aliance lotyšských regionů* je datována od sloučení několika regionálních uskupení roku 2014. Vyznačuje se proevropskou orientací. V programu apelovala na zlepšení dostupnosti veřejné dopravy ve všech regionech a otevření archivů KGB veřejnosti. Na tom, že se dostala do parlamentu, měl zásadní podíl právě Artuss Kaimiņš. Tehdy překvapivě uspěla i strana ***Ze srdce pro Lotyšsko***, jež vystupuje proti migračním kvótám, Istanbulské úmluvě i homosexuálním svazkům. Mezi své programové body pro rok 2018 zařadila redukci počtu poslanců ze 100 na 60 či zavedení přímé volby prezidenta. Její předsedkyní je kontroverzní osobnost Ingūna Sudraba podezřívána z vazeb na kontakty v Kremlu. Tyto dva subjekty získaly roku 2014 dohromady patnáct mandátů. (Kaža 2018; Latvian Public Broadcasting 2018b; Latvian Public Broadcasting 2018c)

Nejvýrazněji proruskou stranou na lotyšské politické scéně je bezpochyby ***Svaz lotyšských Rusů***. Rusy v Lotyšsku vnímá jako utlačovanou menšinu. Jako hlavní programové priority vymezil zavedení ruštiny jako úředního jazyka, bezvýhradné udělení lotyšského občanství všem žadatelům a privatizaci veřejnoprávních médií. V jeho čele stojí Tatjana Ždanoka, jež je od roku 2004 zároveň europoslankyní. V Evropském parlamentu zaujímá jeden z nejpříznivějších postojů k ruské vládě. V minulosti veřejně schválila ruskou anexi Krymu, syrskou intervenci a vyjádřila

podporu režimu Bašára al-Asada. Významným kandidátem byl Andrejs Mamikins – dřívější člen *Shody*, europoslanec a novinář stále více se přiklánějící k ruskému nacionalismu. Ačkoli je strana v médiích hodně slyšet, nemá žádné zastoupení v parlamentu. (Latvian Public Broadcasting 2018a; Latvian Public Broadcasting 2018s; Latvian Russian Union 2017; Latvian Russian Union 2019)

Následující strany lze objektivně považovat za marginální, přesto by jim měl být věnován alespoň jeden odstavec.

Pro stranu *Progresivní* bylo klíčové sociální zabezpečení a ochrana životního prostředí. *Euroskeptická akční strana* ve svém programu kombinovala populistické prvky z pravé i levé sféry politického spektra. Mimo jiné se ostře vymezila proti přijímání uprchlíků a požadovala obnovení produkce cukru v Lotyšsku. *Lotyšská strana středu* obhajovala vojenskou neutralitu a obnovu lotyšského latu jako státní měny. *Aliance SKG* ostře vystupovala proti globalizaci. *Lotyšští nacionalisté* navrhovali zavedení většinového volebního systému a změnu parlamentu z multipartijního na bipartijní. A stranu *Pro alternativu* lze považovat za nejradikálnější z uvedených. Její program totiž obsahoval zrušení protiruských sankcí, nastolení prezidentské republiky, navrácení původní měny, obnovu výroby cukru a znovuzavedení trestu smrti. (Latvian Public Broadcasting 2018a; Latvian Public Broadcasting 2018b; Latvian Public Broadcasting 2018c; Latvian Public Broadcasting 2018d)

4. Formování vládní koalice

4.1 Volební výsledky

Volební místnosti se uzavřely večer 6. října. Po sečtení všech platných odevzdaných hlasů byly výsledky následující: jako první se podle všech předpokladů umístila *Shoda*, její náskok však nebyl zcela jednoznačný – hlasovalo pro ni 19,80 % voličů. Získala tedy dvacet tři křesla, o jedno méně než v předchozích volbách. Mnohem překvapivější byl úspěch *KPV LV*, která získala 14,25 % hlasů a umístila se na druhé pozici s šestnácti křesly. Třetí skončila *Nová konzervativní strana* se 13,59 %

hlasů a taktéž šestnácti mandáty. Velmi pozitivního výsledku dosáhla též aliance *Pokrok / Pro!* – 12,04 % jí vyneslo třináct poslanců. *Národní aliance* si připsala 11,01 % a také třináct mandátů (roku 2014 jich bylo sedmnáct). Výsledek 9,91 % znamenal ovšem výrazné zklamání pro *Unii zelených a rolníků* – výsledek jí vynesl jedenáct křesel, tedy o deset méně než v minulých volbách. Do parlamentu se podařilo dostat i *Nové Jednotě* se ziskem 6,69 %. Ztratila patnáct mandátů, nyní jí zůstalo pouhých osm. Zbytek stran v souladu s očekáváním nepřekročil volební klauzuli – *Alianci lotyšských regionů* ani straně *Ze srdce pro Lotyšsko* se triumf z minulých voleb zopakovat nepodařilo. (Central Election Commission 2018)

4.2 *Reakce na parlamentní volby*

Volbám se dostalo pozornosti i za hranicemi Lotyšska, mimo jiné v prestižních amerických médiích. Kupříkladu Andrew Higgins z *The New York Times* vyjádřil své znepokojení ze silné podpory proruských a protisystémových stran. Podle něj existovala silná šance, že bude vládní koalice obsahovat i vítěznou *Shodu*. Ušakovs se ostatně pro agenturu LETA bezprostředně po oznámení výsledků vyjádřil, že bez *Shody* nemůže vzniknout žádná stabilní vláda schopná vydržet déle než několik týdnů. Server *The Guardian* označil stranu *Shoda* dokonce za prokremelskou. (Higgins 2018; Agence France-Presse 2018)

Optimističtější postoj zaujal Aaron Eglitis ze serveru *Bloomberg*, podle nějž bylo od počátku zřejmé, že středopravicové strany odmítnou spolupráci se *Shodou* a uchýlí se tudíž k vyjednávání s populisty. Jako jediný možný koaliční partner se pro *Shodu* jevila Kaimiņšova *KPV LV*, jež se nebránila spolupráci s jakoukoli stranou. Eglitis zároveň předvídal, že tato vyjednávání budou mít velice dlouhého trvání. Nevalné výsledky vládních stran označil za nepřekvapivé vzhledem ke korupčním kauzám z uplynulého roku, v nichž výrazně figuroval i guvernér centrální banky. (Eglitis 2018b; Agence France-Presse 2018)

Parlamentní volby sledoval také tehdejší mimořádný a zplnomocněný velvyslanec České republiky v Lotyšsku, Miroslav Kosek, který je osobně označil za nejvýznamnější událost, která se v zemi během jeho mandátu odehrála. Na českém velvyslanectví jsem s panem Koskem na toto téma udělal rozhovor. Pan velvyslanec uvedl, že volební výsledek opoziční *Shody* i následná nevole ostatních stran s ní vyjednávat o jakékoli spolupráci byly zcela v souladu s jeho očekáváním. Nepočítal

však s tím, že se do parlamentu dostane tak vysoké množství stran; nejpřekvapivější byl pro něj úspěch *Nové konzervativní strany*, hnutí *Pokrok / Pro!* a populistické *KPV LV*, které výsledně skončily v závěsu za vítěznou sociální demokracií a nabyly tudíž potenciálu výrazně ovlivnit složení vládní koalice. Jejich úspěch ovšem pan velvyslanec přičítá do značné míry faktu, že v těchto stranách lze nalézt mnoho známých tváří a zkušených politiků, kteří disponují bohatou (případně i vládní) zkušeností z jiných stran, jež v dnešní době již nedosahují své někdejší popularity.

Co se týče silně proruské strany *Svaz lotyšských Rusů*, která ve volbách získala pouze přes tři procenta hlasů, podle pana Koska kandidovala zejména kvůli kontroverzní jazykové reformě. Kdyby se rozhodla voleb nezúčastnit, daná tři procenta voličů by se nepochybně přiklonila ke *Shodě*. Pan Kosek dále odmítá tvrzení, že by v Lotyšsku existovala otevřeně prokremelská strana zpochybňující lotyšskou nezávislost či jeho členství v EU a NATO. Lze pouze hovořit o stranách, které hájí zájmy ruskojazyčného obyvatelstva v Lotyšsku a usilují o bližší politickou a ekonomickou spolupráci s Ruskem. Stranu *Shoda* pan velvyslanec dokonce označil za silně proevropskou a odmítl tvrzení, že by usilovala o výrazné zásahy do zahraničně-politické orientace Lotyšska.

4.3 Volby v číslech

Pozitivním statistickým údajem je, že ve volbách byly velice úspěšné ženské kandidátky. V nové Saeimē zasedlo 31 žen, tedy o dvanáct více než po předchozích volbách. V procentuálním podílu ženských poslankyň v parlamentu se tak Lotyšsko dostalo nad průměr Evropské unie a těsně se přiblížilo hodnotě v Dolní sněmovně britského parlamentu. Významnou úlohu však zastávaly ženy v politice také v minulosti – ostatně v uplynulých dvou obdobích stály v čele parlamentu Ināra Mūrniece a Solvita Āboltiņa. Došlo také ke snížení průměrného věku poslanců, a sice o dva roky na 47,3 let. Nejvíce poslanců má trvalé bydliště v Rize, celkem 46 ze 100. Bohužel se také ukázalo, že nadále pokračuje trend snižujícího se zájmu občanů o volby. Roku 2018 byla volební účast 54,4 %, což je od rozpadu Sovětského svazu rekordně nízká hodnota. V Rize dosáhla volební účast 53 %, nejvyšší byla v regionu Vidzeme: 60 %. Nejméně voličů přišlo k urnám v kraji Latgale, bylo jich pouhých 43 %. (Latvian Public Broadcasting 2018i; Latvian Public Broadcasting 2018k)

4.4 Povolební vyjednávání

Vzhledem k vyrovnaným silám mezi parlamentními stranami bylo složité předvídat, jak budou povolební vyjednávání probíhat. Zásadním impulzem pro jejich urychlení měly být oslavy stoletého výročí vzniku demokratického Lotyšska. Ty byly naplánovány na státní svátek 18. listopadu a spoustu lidí si přálo, aby měl stát v tak významné jubileum legitimní vládu. Mnozí však realisticky předpokládali, že povolební vyjednávání budou náročná a mohou trvat i několik měsíců. Do sestavení vládní koalice zůstával v pozici premiéra Māris Kučinskis. (Ijabs 2018; Latvian Public Broadcasting 2018j)

Vjačeslavs Dombrovskis ze *Shody* oznámil, že je připraven zahájit vyjednávání o podobě minoritní vládní koalice. Poznamenal přitom, že sestavením vlády by měl prezident pověřit právě kandidáta strany, jež vyhrála volby. Dle jeho názoru dokonce nebylo možné *Shodu* v koalici při nastalém složení parlamentu opomenout. Stejně ambiciózní myšlenku vyslovil i předseda strany Nils Ušakovs. (LETA 2018b) Jak se ovšem záhy ukázalo, s jejich stranou neměl v souladu s lotyšskou tradicí zájem vyjednávat vůbec nikdo.

Vyjednávání započala tři dny po volbách, 9. října 2018. Jānis Bordāns z *Nové konzervativní strany* uvedl, že jeho straně záleží primárně na tom, aby nová vládní koalice byla stabilní a aby vydržela po celé volební období. Daniels Pavļuts z aliance *Pokrok / Pro!* si nadto přál koalici proaktivní a dynamickou; podle něj měly mít ve vládě vedoucí postavení nové parlamentní strany. Většina stran očekávala, že největší úsilí ve vyjednávání vyvinou *KPV LV* a *Nová konzervativní strana*, jelikož s výjimkou *Shody* se pyšnily největším počtem získaných mandátů. Mezi *KPV LV* a *Uníí zelených a rolníků* brzy vznikl vyostřený spor; bylo tedy zřejmé, že dané dvě strany se na spolupráci téměř jistě nedohodnou. (LETA 2018a; LETA 2018d)

Prezident 18. a 19. října přijal ve svém sídle představitele všech sedmi stran, aby s nimi jejich vize prodiskutoval. Po prvních setkáních se jako tři potenciální kandidáti na premiéra jevíli Aldis Gobzems (*KPV LV*), Jānis Bordāns (*Nová konzervativní strana*) a Artis Pabriks (*Pokrok / Pro!*). Samotný prezident zachovával trvale neutrální postoj a nedával najevo, kterého z kandidátů by osobně preferoval.

Dva týdny po volbách se vrcholní političtí představitelé stále nedokázali shodnout na žádném z předložených návrhů. Z nich navíc bylo zřejmé, že ve vládě zřejmě zasedne mnoho nezkušených politiků, pro něž nebude snadné navázat na kompetentní předchůdce z *Unie zelených a rolníků* a *Nové Jednoty*. Bylo tak možné pozorovat zajímavý rozkol mezi přáním voličů, kteří svými preferencemi dali zřetelně najevo, že nejsou s dosavadní vládou spokojeni a požadují změnu, a snahou dosadit na ministerské posty zodpovědné a schopné osobnosti. Žádná ze stran zároveň nedokázala během vyjednávání zaujmout dominantní pozici, jelikož počet získaných mandátů se příliš nelišil. (Latvian Public Broadcasting 2018o; Latvian Public Broadcasting 2018p; Latvian Public Broadcasting 2018q)

Nejprve prezident pověřil sestavením vlády Jānise Bordānse, předsedu *Nové konzervativní strany*; dal mu čas do 21. listopadu. Bordāns do navrhované koalice jako své partnery zahrnul *KPV LV*, *Pokrok / Pro!*, *Novou Jednotu* a *Národní alianci*. Jeho strana měla zaujmout dvě ministerstva a on sám se měl stát předsedou vlády. *Nové Jednotě* přislíbil Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo obrany. Jeho snaha však záhy ztroskotala, když strany s výjimkou *KPV LV* vyjádřily svůj nesouhlas s účastí v dané vládě. Jako důvod uvedly svůj dlouhodobý nesouhlas s akčním plánem strany, který označily za ekonomicky neúnosný. (Latvian Public Broadcasting 2018l; Latvian Public Broadcasting 2018m; Latvian Public Broadcasting 2018r)

10. prosince prezident stáhl rovněž kandidaturu Aldise Gobzemse z *KPV LV*; ten poté slíbil hrát nadále aktivní roli v parlamentu, ale zároveň se vyjádřil, že podle něj země vzhledem k nastalé situaci jistě směřuje k předčasným volbám. Třetí kandidát, Artis Pabriks, se kandidatury na premiéra dobrovolně vzdal. Cítil totiž, že v parlamentu má příliš mnoho odpůrců (například Gobzems se nechal opakovaně slyšet, že by Pabrikse za žádnou cenu nepodpořil), pročež seznal, že podobně nepřátelská atmosféra by značně komplikovala činnost a fungování vlády. Posledními dvěma kandidáty, kteří mohli odvrátit předčasné volby, tak byli europoslanci Roberts Zīle (*Národní aliance*) a Arturs Krišjānis Kariņš (*Nová Jednota*). (Latvian Public Broadcasting 2018h; Latvian Public Broadcasting 2018m)

A byl to právě Kariņš, premiérský kandidát nejmenší parlamentní strany s lotyšsko-americkým občanstvím, kdo jako třetí předložil návrh na složení kabinetu.

Většina zbylých stran pohlížela na *Novou Jednotu* s respektem, přičemž *Pokrok / Pro!* se stavěla k její vedoucí pozici ve vyjednávání velmi pozitivně. Podpora *Nové Jednoty* ze strany *KPV LV* naproti tomu nebyla jednoznačná. Strana si kladla striktní podmínky, v případě podpoření vlády požadovala například snížení cen za léčiva a krajskou reformu. Rozdílné názory panovaly i v otázce stranického složení koalice. Kariņš by byl osobně preferoval vládu šesti stran, stejný postoj zaujímal též aliance *Pokrok / Pro!* Proti účasti *Unie zelených a rolníků* však měla největší výhrady *Nová konzervativní strana*, jež si vyjednávání bez *Zelených* úspěšně prosadila. Pětistranná koalice byla pro *Novou Jednotu* přijatelným ústupkem. *Zelení* v prosinci s úlohou opoziční strany již počítali, předvídali ovšem, že vládní koalice do voleb roku 2022 v jedné podobě nevydrží. (Baltic News Network 2018a; Baltic News Network – LETA 2018; Latvian Public Broadcasting 2018l; LETA 2018c)

Partneři 17. prosince vyjádřili návrhu *Nové Jednoty* podporu. Kariņš usiloval, aby jeho strana získala Ministerstvo financí – daný úřad chce mít totiž vždy pod kontrolou strana předsedy vlády. Nadto se mu podařilo pro *Novou Jednotu* vyjednat ještě Ministerstvo zahraničních věcí. *Pokrok / Pro!* získala Ministerstvo zdravotnictví a životního prostředí, Ministerstvo obrany a Ministerstvo místního rozvoje. *Nové konzervativní straně* měla připadnout Ministerstva spravedlnosti, dopravy a školství, *KPV LV* Ministerstva vnitra, hospodářství a sociálních věcí a *Národní alianci* Ministerstva kultury a zemědělství. Strany však dosud neurčily své ministerské kandidáty. Předseda *Národní aliance* Raivis Dzintars měl o rozdělení resortů odlišnou představu: pro svou stranu požadoval resort životního prostředí a resort místního rozvoje. Kariņš tuto variantu nezavrhnul a přislíbil o ní v budoucnu diskutovat. (Baltic News Network 2018b; LETA 2018c)

Poté, co se vyjednávání o vládní koalici zhostil Krišjānis Kariņš, navrhla *KPV LV* Aldise Gobzemse na post ministra vnitra. Kariņš jej ovšem odmítl kvůli pochybnostem o jeho reputaci. Proti tomuto rozhodnutí se ostře ohradila Linda Liepiņa, místopředsedkyně *KPV LV*. Situace vedla dále k tomu, že daná strana vznesla vlastní námitky vůči navrhovaným ministrům a vyslovila pochybnosti o způsobu, jakým je proces formování nové vlády veden. (LETA 2018i)

Po Novém roce, konkrétně 3. ledna 2019, souhlasila *KPV LV* s účastí v koalici, ovšem pouze pod podmínkou, že jí *Nová Jednota* umožní obsadit významné parlamentní funkce. Zbylé strany proti jejím požadavkům neměly zásadní námitky. Kariņš je tudíž odsouhlasil, načež mohl požádat prezidenta o jmenování premiérem. Gobzems se mezitím z vlastní vůle vzdal možnosti kandidovat na post ministra vnitra. Jako argument uvedl, že dříve hlasoval proti tomu, aby byla *Nová Jednota* v čele vlády. (LETA 2019b; LETA 2019g)

V pondělí 7. ledna 2019 prezident oficiálně pověřil Krišjānise Kariņše třetím pokusem sestavit vládu. Aby mohla koalice požádat parlament o vyslovení důvěry, musela však nejprve ještě vyřešit finální znění závazných smluv. Prvními dvěma dokumenty, které Kariņš nabídl koaličním partnerům k projednání, byly dohoda o spolupráci a vládní deklarace. Třetím dokumentem byl návrh daňové dohody. Podle něj nemělo Lotyšsko zavádět roku 2019 žádné nové daně, ani navyšovat daně stávající. 14. ledna 2019 se k návrhu vyjádřilo Ministerstvo financí. Pro rok 2019 byl dále stanoven rozpočtový deficit ve výši 1 %, přičemž pro rok 2020 vyslovil Kariņš naději dosáhnout nulového deficitu. (Baltic News Network 2019a; LETA 2019h)

Schvalování smluv ve spojitosti s fungováním nové koalice trvalo déle, než se původně předpokládalo – 16. ledna byla vládní deklarace vyřešena pouze z jedné třetiny. Na následující dny byly svolány dodatečné schůze; Krišjānis Kariņš totiž k problému přistupoval velmi zodpovědně a chtěl veškeré dokumenty před schválením důkladně projednat. Klíčovým bodem vládní deklarace bylo rozhodování vlády na základě konsenzu; žádná ze stran totiž v parlamentu nedisponuje většinou hlasů a nemůže tudíž ostatním diktovat vlastní stanovisko. Kariņš na situaci nahlížel velmi optimisticky; podle něj a Jānise Bordānse bylo nalezení konsenzu jednou z hlavních priorit koalice a ta prokázala schopnost jej dosáhnout. Důležitým bodem, který bylo potřeba ještě dojednat, byla daňová politika.

Koaliční partneři se stále vymezovali vůči několika nedostatkům dohody o spolupráci. Jedním z nich byla povinnost poslaneckých zástupců uvést v soulad legislativní návrhy opozice i žádosti o ministerské demise před jejich schválením. *KPV LV* se dále vymezovala například proti povinnosti zástupců zamítnout poslanecké návrhy, jež jsou v rozporu s prioritami vládní deklarace. Odmítala bod, podle něhož

není nutné schválit poslanecké žádosti o hlasování o nedůvěře vládě ani opoziční požadavek na svolání mimořádného zasedání parlamentu. Strana místo toho navrhovala, aby měla vláda po vznesení daných návrhů alespoň týden na jejich projednání. (LETA 2019e; LETA 2019f)

V sobotu 19. ledna pokračoval Krišjānis Kariņš ve vyjednávání o vládní deklaraci. Součástí byla i debata o podobě daňové politiky. Linda Liepiņa, místopředsedkyně *KPV LV*, krátce předtím zdůraznila, že Kariņšův koaliční návrh podpoří pouze v případě, že přislíbí zrušit dosavadní plánování průmyslové výroby státu. V této záležitosti se jí dostalo též podpory od spolustranice Kariny Sprūde.

Stranám se podařilo stanovit finální podobu daňové dohody, smlouvu o spolupráci bylo třeba ještě doladit. Koalice se tak krok za krokem blížila k závaznému podpisu vládní deklarace; Kariņš trval na tom, aby obsahovala specifické politické cíle, nikoli pouze obecná stanoviska. Dále uvedl, že jeho vláda se bude snažit o mnohem užší spolupráci s opozicí. Slíbil tedy projednání jejich legislativních návrhů, a dokonce v případě jejich konstruktivnosti nevyločil, že je vláda podpoří. (Baltic News Network 2019c; LETA 2019c)

21. ledna nový premiér slavnostně oznámil, že koaliční strany v plném znění odsouhlasily vládní deklaraci i veškeré zbylé související dokumenty. Zaměřily do korektury a jejich podepsání bylo naplánováno na 23. ledna. Stejný den se konalo mimořádné zasedání parlamentu, na němž poslanci vyjádřili vládě svou důvěru. Nová vláda si vytyčila zásadní cíle: zlepšit kvalitu a přístupnost vzdělání a zdravotní péče, uspořádat lotyšský finanční a právní systém, zvýšit bezpečnost, reformovat územní správu a (na popud *KPV LV*) zrušit plán státní průmyslové výroby.

Všechny koaliční strany učinily definitivní rozhodnutí stát se součástí Kariņšovy vlády. Členové stran mu většinou vyjádřili jednohlasnou podporu, ne však v *KPV LV*. V této straně vyjádřilo Kariņšovi podporu jedenáct ze šestnácti poslanců; čtyři hlasovali proti a jeden se dané schůze nezúčastnil. (LETA 2019a; LETA 2019d)

23. ledna již bylo známé definitivní rozdělení vládních postů.

Novou Jednotu reprezentovali premiér Arturs Krišjānis Kariņš, ministr financí Jānis Reirs a ministr zahraničí Edgars Rinkēvičs.

Novou konzervativní stranu ministr spravedlnosti Jānis Bordāns, ministryně vzdělání a vědy Ilga Šuplinska a ministr dopravy Tālis Linkaits.

Pokrok / Pro! ministr ochrany životního prostředí a místního rozvoje Juris Pūce, ministr dopravy Artis Pabriks a ministryně zdravotnictví Ilze Viņķele.

KPV LV ministr hospodářství Ralfs Nemiro, ministr vnitra Sandis Ģirģens a ministryně sociálních věcí Ramona Petraviča.

A Národní alianci ministryně kultury Dace Melbārde a ministr zemědělství Kaspars Gerhards. (Baltic News Network 2019b; Latvian Public Broadcasting 2019)

Někteří ministři měli s řízením jistých resortů již zkušenosti. Jānis Reirs se stal poslancem poprvé roku 2002 po osmých parlamentních volbách. Funkci ministra financí vykonával již v letech 2014–2016, následně byl v letech 2016–2019 ministrem sociálních věcí.¹⁰ Edgars Rinkēvičs je ministrem zahraničních věcí nepřetržitě již od roku 2011.¹¹ Jānis Bordāns byl ministrem spravedlnosti v letech 2012–2014.¹² Artis Pabriks byl v letech 2004–2007 ministrem zahraničí, 2010–2014 ministrem obrany a 2014–2018 europoslancem. Ilze Viņķele byla ministryní sociálních věcí 2011–2014.¹³

¹⁰ Ministru kabinets. *Jānis Reirs*. Dostupné z: <https://www.mk.gov.lv/en/amatpersonas/janis-reirs>.

¹¹ Ministru kabinets. *Edgars Rinkēvičs*. Dostupné z: <https://www.mk.gov.lv/en/amatpersonas/edgars-rinkevics>.

¹² Ministry of Justice Republic of Latvia. *Jānis Bordāns*. Dostupné z: <https://www.tm.gov.lv/en/node/4>.

¹³ Ministru kabinets. *Ilze Viņķele*. Dostupné z: <https://www.mk.gov.lv/en/amatpersonas/ilze-vinkele>.

Ostatní jmenovaní ministři neměli s řízením resortů žádnou zkušenost. Ilga Šuplinska je profesorkou filologie a politickým nováčkem, v minulosti se věnovala akademické kariéře.¹⁴ Tālis Linkaits je též v politice novou tvář.¹⁵ Juris Pūce působí ve státní správě od roku 2010, ministrem však nikdy nebyl.¹⁶ Ralfs Nemiro dosud ministerstvo neřídil.¹⁷ Sandis Ģirģens je vystudovaný právník.¹⁸ A Ramona Petraviča se dosud angažovala v komunální politice.¹⁹

4.5 *Zhodnocení optikou teorie koalic*

Po volbách nastala menšinová situace, jelikož žádná ze stran v parlamentu ani zdaleka nedosáhla na polovinu poslaneckých mandátů. Vyjednávání o podobě vládní koalice trvalo výsledně déle než tři měsíce. V dějinách post-sovětského Lotyšska šlo tudíž o dosud nejdelší proces tvorby vlády. (Baltic News Network 2019b) Komplikované diskuze nakonec vyústily v utvoření velké koalice složené celkem z pěti stran; parlament byl rozdělen na 62 poslanců podporujících vládu a 38 opozičních poslanců. Otázkou je, proč má výsledná koalice právě toto složení a proč nesměřovali poslanci spíše ke spojení menšího množství stran, aby nedocházelo tak snadno ke

¹⁴ Ministry of Education and Science. *Ilga Šuplinska – Curriculum Vitae*. Dostupné z:

<https://izm.gov.lv/en/ilga-suplinska-curriculum-vitae-2>.

¹⁵ Ministry of Transport Republic of Latvia. *Talis Linkaits*. Dostupné z:

<https://www.sam.gov.lv/en/node/4>.

¹⁶ Ministru kabinets. *Juris Pūce*. Dostupné z: <https://mk.gov.lv/en/amatpersonas/juris-puce>.

¹⁷ 5G Techritory. *Ralfs Nemiro*. Dostupné z: <https://www.5gtechritory.com/speakers/ralfs-nemiro>.

¹⁸ Ministru kabinets. *Sandis Ģirģens*. Dostupné z: <https://www.mk.gov.lv/en/amatpersonas/sandis-girgens>.

¹⁹ Ministru kabinets. *Ramona Petraviča*. Dostupné z: <https://www.mk.gov.lv/en/amatpersonas/ramona-petravica>.

konfliktům.

Pohledem americké tradice teorie koalic a *office-seeking theory* je sledovaný případ ve všech směrech deviantní. Nejenže nevznikla minimální vítězná koalice; daná situace ani vůbec neumožňovala její vznik. Je sice pravdou, že ryze matematická logika několik koaličních modelů vyhovujících teorii nabízela:

- $Shoda + KPV + JKP = 55$
- $Shoda + JKP + AP = 52$
- $Shoda + JKP + NA = 52$
- $Shoda + KPV + AP = 52$
- $Shoda + KPV + NA = 52$

Je ovšem vidět, že v každé z daných možností figuruje *Shoda*. A jak studie již dříve poukázala, všechny ostatní strany s ní bezpodmínečně odmítaly spolupracovat. Pokud tedy stranu z výpočtů zcela eliminujeme, dostaneme situaci, kdy parlamentní strany skutečně neměly možnost vytvořit minimální vítěznou koalici. Podíváme-li se totiž znovu na přerozdělení mandátů ve sněmovně, zjistíme, že tři nejsilnější prolotyšské strany měly dohromady 16 + 16 + 13 křesel, v součtu tedy 45 mandátů. Teoreticky by tudíž vystačily na sestavení menšinové koalice, není však vůbec jisté, zda by jí parlament vyjádřil důvěru.

V kontextu fungování lotyšského stranického systému by bylo logické, aby se spojilo šest parlamentních stran a *Shodu* ponechaly v opozici. Koaličních vyjednávání se však neúčastnila ani *Unie zelených a rolníků*, s níž vedly spory *KPV LV* a *Nová konzervativní strana*.

Výsledek sledovaného procesu formování koalice lze vysvětlit pouze pomocí evropské tradice teorie koalic a *policy-seeking theory*. Během diskuzí o finální podobě vládní deklaráce a přidružených smluv totiž strany kladly důraz především na klíčové body svých programů, jejichž prosazení požadovaly po nastávající vládě. Politici tak namísto toho, aby vstoupili co nejrychleji do výhodné koalice slibující mocenský zisk, prokázali schopnost rozvahy nad zněním veškerých bodů probíraných smluv. Dali si záležet, aby s finální podobou dokumentů byli všichni důkladně obeznámeni a nenastal rozpor mezi zájmy jednotlivých stran.

Bylo nutné sestavit kabinet, který bude životaschopný a zároveň účinný. Koalice tedy musela mít zajištěnou dostatečnou podporu v parlamentu a zároveň musela prokázat schopnost efektivně vládnout. Přestože si strany jako společného nepřítele vytyčily *Shodu*, stále mezi nimi během vyjednávání panovalo výrazné napětí. Ačkoli všichni premiérští kandidáti navrhovali koaliční spojení stejných stran, až třetí z nich u poslanců uspěl s vizí jejího konkrétního složení a s podobou finálního znění závazných dokumentů. Pět koaličních stran, jež nakonec utvořily exekutivní koalici, ještě doplňuje *Unie zelených a rolníků* v legislativní koalici. Lze u ní totiž nalézt spoustu programových shod s ostatními středopravicovými stranami, pročež určité body může prostřednictvím oficiální vládní koalice úspěšně prosazovat. Mezitím se *Shoda* nachází zcela v opozici vůči vládě.

Závěr

Práce stanovila výzkumnou otázku: Proč došlo ke vzniku velké koalice složené z pěti stran namísto minimální vítězné koalice? Jak bylo popsáno dříve, vznik takové vlády byl teoreticky z ryze matematického hlediska možný. Minimální a tudíž z pohledu americké tradice teorie koalic nejracionálnější model by se ovšem neobešel bez účasti strany *Shoda*, přičemž spolupráce většiny relevantních aktérů s ní je v přímém rozporu s lotyšskou politickou kulturou. Stanovenou hypotézu lze tedy považovat za vyvrácenou – subjekty získaly dostatek mandátů k tomu, aby utvořily minimální vítěznou koalici, nicméně žádné potenciální složení vzhledem ke stranickým hodnotám nebylo reálné.

Ve volbách mezi prolotyšskými aktéry dominovaly tři strany s podobným procentuálním ziskem, ale odlišnými programovými prioritami. Očekávalo se, že vládu sestaví jeden z jejich předsedů, nicméně dva z nich selhali a třetí tento náročný úkol raději odmítl. Splnit jej dokázal až Arturs Krišjānis Kariņš: kandidát strany *Jednota*, jež získala nejmenší počet mandátů. Kariņš uvedl, že osobně by do vyjednávání rád zahrnul i *Unii zelených a rolníků* – koalice by proto sestávala z šesti stran. *Zelení* však do debat na nátlak *Nové konzervativní strany* a *KPV LV* zahrnutí nebyli.

Proč ovšem každý z kandidátů na ministerského předsedu prosazoval velkou koalici namísto snahy eliminovat počet jejích členů na čtyři? Hlavní důvod tkví v rozmanitosti politického spektra lotyšského parlamentu – nelze v něm nalézt žádné pevné jádro, žádný agregát politických stran, které by si byly ideově bližší než ostatní. V parlamentu se z vůle voličů objevilo šest subjektů bez dominantního postavení a se společnou rezistencí vůči *Shodě*. Vyjednávání tedy trvale probíhala mezi pěti stranami uvědomujícími si nutnost vzájemné tolerance a snahy nalézt klíčový průnik všech předvolebních programů, jenž by bylo následně možné prosadit. A díky trpělivému a pragmatickému přístupu Krišjānise Kariņše se vládu, na níž se podílí všech pět aktérů, opravdu sestavit podařilo.

Pro lotyšský stranický systém je charakteristická nekonzistentnost. Druhá kapitola studie prezentuje bouřlivý vývoj lotyšské politiky, během něž docházelo též k předčasným volbám. Mnoho stran i osobností prožilo strmý vzestup následovaný prudkým pádem na dno. Jestliže je v posledních letech možné sledovat na politické scéně aktéry s dlouhou životností a příznivými volebními výsledky, jedná se vždy o aliance dříve samostatných subjektů: *Shoda*, *Unie zelených a rolníků*, *Jednota*, *Národní aliance*. Příznivé pro zemi je, že se v politice nedaří uspět žádným subjektům, jež by v Lotyšsku prosazovaly zájmy Kremlu. Ačkoli je *Shoda* nepochybně nakloněna ruské menšině, stále náleží mezi demokratické strany, a navíc nemá žádný podíl na exekutivní moci. Lotyšsko je dnes součástí NATO, Evropské unie i eurozóny, a navzdory existenci korupce a politických kauz jde nepochybně o svobodný a bezpečný stát.

Summary

The research question of the thesis was following: Why was the great coalition consisting of five parties established instead of a minimal winning coalition? Theoretically, the formation of a minimal coalition was possible. But, nevertheless, the social democratic party *Harmony* would have to be a part of such coalition.

And cooperation of most other parties with *Harmony* would be in contradiction to the Latvian political culture. The hypothesis can be thus considered as disproved – although several parties could have formed a minimal winning coalition, none of the models turned out to be realistic.

The first two prime-ministerial candidates failed to establish the coalition and the third one gave up on this demanding task. It was Arturs Krišjānis Kariņš who had to prevent the country from an early election. And thanks to his patient and pragmatical approach, he succeeded. But why did all the candidates demand there would be a great coalition of five parties? It was due to the diversity of Latvian political spectre. In the parliament, there is no core of parties with similar ideology. After the election, there were six nondominant parties resistant to *Harmony*. Five of them were afterwards determined to find common interests in their programmes in order to enforce them in the new government. The negotiations finished at the end of January 2019.

As the second chapter of the study has shown, the Latvian party system is rather inconsistent. Last decades have formed only a few alliances with a long lifespan: *Harmony*, *Union of Greens and Farmers*, *Unity* and *National Alliance*. Fortunately, no pro-Kremlin parties tend to succeed in Latvia. And even though *Harmony* supports the Russian minority, it is still one of the democratic parties. Moreover, it does not possess the executive power. Today, Latvia is a part of NATO, the European Union and the eurozone. And despite corruption, political affairs and several early elections, it is definitely a safe and independent country.

Seznam zdrojů

Použitá literatura

AUERS, D. *Comparative Politics and Government of the Baltic States*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2015. ISBN: 978-1-349-47515-5.

CABADA, L. *Nové demokracie střední a východní Evropy: komparace politických systémů*. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1388-1.

DANČÁK, B. (ed.) POSPÍŠIL, I. RAKOVSKÝ, A. *Pobaltí v transformaci. Politický vývoj Estonska, Litvy a Lotyšska*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN: 80-210-2248-5.

GALBREATH, D. J. *Nation-Building and Minority Politics in Post-Socialist States. Interests, Influences and Identities in Estonia and Latvia*. Stuttgart: ibidem-Verlag, 2005. ISBN: 3-89821-467-2.

MOLE, R. C. M. *The Baltic States from the Soviet Union to the European Union. Identity, discourse and power in the post-communist transition of Estonia, Latvia and Lithuania*. Abingdon: Routledge, 2012. ISBN: 978-0-415-39497-0.

ŘÍCHOVÁ, B. *Přehled moderních politologických teorií*. Praha: Portál, 2014. Vyd. 3. 304 s. ISBN 978-80-262-0742-9.

ŠVEC, K. *Aplikace teorie koalic na regionální úrovni*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie, 2008. 129 s. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Blanka Říchová, CSc.

Ústava republiky Lotyšsko. Překlad: Vladimír Klokočka.

Internetové zdroje

5G Techritory. *Ralfs Nemiro*. Dostupné z: <https://www.5gtechritory.com/speakers/ralfs-nemiro>.

Agence France-Presse. *Pro-Russian Harmony tipped to be Latvia's largest party following election*. The Guardian, 7. 10. 2018. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2018/oct/07/pro-russian-harmony-tipped-to-be-latvias-largest-party-following-election>.

Baltic News Network. *New Unity representative mentioned as possible compromise prime minister candidate*. 11. 12. 2018a. Dostupné z: <https://bnn-news.com/new-unity-representative-mentioned-as-possible-compromise-prime-minister-candidate-194952>.

Baltic News Network. *New Unity starts consultations with parties on forming government with Kariņš in charge*. 14. 12. 2018b. Dostupné z: <https://bnn-news.com/new-unity-starts-consultations-with-parties-on-forming-government-with-karins-in-charge-195104>.

Baltic News Network. *Latvian president decides to entrust third government formation attempt to New Unity*. 7. 1. 2019a. Dostupné z: <https://bnn-news.com/latvian-president-decides-to-entrust-third-government-formation-attempt-to-new-unity-195867>.

Baltic News Network. *Latvian coalition parties sign Kariņš's government declaration*. 23. 1. 2019b. Dostupné z: <https://bnn-news.com/latvian-coalition-parties-sign-karins-s-government-declaration-196377>.

Baltic News Network. *New Unity's candidate to continue talks with partners on government declaration over weekends*. 18. 1. 2019c. Dostupné z: <https://bnn->

news.com/new-unity-s-candidate-to-continue-talks-with-partners-on-government-declaration-over-weekends-196307.

Baltic News Network. LETA. *Ex-Foreign and Defence Minister Pabriks leaves Unity to join liberals*. 4. 6. 2018a. Dostupné z: <https://bnn-news.com/ex-foreign-and-defence-minister-pabriks-leaves-unity-to-join-liberals-185799>.

Baltic News Network. LETA. *Latvian parties hear New Unity leader's offer; opinions on coalition still differ*. 13. 12. 2018b. Dostupné z: <https://bnn-news.com/latvian-parties-hear-new-unity-leader-s-offer-opinions-on-coalition-still-differ-195049>.

Baltic News Network. LETA. *New Unity and Latgales party announce joint start at 13th Saeima elections*. 2. 7. 2018c. Dostupné z: <https://bnn-news.com/new-unity-and-latgales-party-announce-joint-start-at-13th-saeima-elections-187130>.

Central Election Commission. *13th Saeima elections*. Dostupné z: <https://sv2018.cvk.lv/pub/ElectionResults>.

DILĀNE, S. *Opinion: Latvian government still uses and spends the „fruits“ of Unity's labour*. 7. 5. 2018. Dostupné z: <https://bnn-news.com/opinion-latvian-government-still-uses-and-spends-the-fruits-of-unity-s-labour-184120>.

EGLITIS, A. *Hacks, Phishing and Fake News: How to Russia-Proof an Election*. Bloomberg, 22. 9. 2018a. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-09-21/hacks-phishing-and-fake-news-russia-proofing-a-baltic-election>.

EGLITIS, A. *Populist Surge Eclipsed by New Faces in Latvia*. Bloomberg, 8. 10. 2018b. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-10-08/populist-surge-outshined-by-other-new-faces-in-latvian-election>.

Election Guide. 2010. *Republic of Latvia. Election for Saeima (Latvian Parliament). Oct. 2, 2010*. Dostupné z: <http://www.electionguide.org/elections/id/1569/>.

Election Guide. 2011a. *Republic of Latvia. Referendum. July 23, 2011*. Dostupné z: <http://www.electionguide.org/elections/id/179/>.

Election Guide. 2011b. *Republic of Latvia. Election for Saeima (Latvian Parliament). Sept. 17, 2011*. Dostupné z: <http://www.electionguide.org/elections/id/1604/>.

Election Guide. 2014. *Republic of Latvia. Election for Saeima (Latvian Parliament). Oct. 4, 2014*. Dostupné z: <http://www.electionguide.org/elections/id/2455/>.

Fondation Robert Schuman. 2002. *General elections in Latvia 5th October 2002*. Dostupné z: <https://www.robert-schuman.eu/en/eem/0053-general-elections-in-latvia-5th-october-2002>.

Fondation Robert Schuman. 2006. *General Elections in Latvia, 7th October 2006*. Dostupné z: <https://www.robert-schuman.eu/en/eem/0585-general-elections-in-latvia-7th-october-2006>.

Fondation Robert Schuman. 2014. *General Elections in Latvia. 4th October 2014*. Dostupné z: <https://www.robert-schuman.eu/en/doc/oee/oee-1546-en.pdf>.

HIGGINS, A. *Populist Wave Hits Latvia, Lifting Pro-Russia Party in Election*. 7. 10. 2018. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/10/07/world/europe/latvia-election-russia.html>.

IJABS, I. „2018 Parliamentary Elections in Latvia“. In *Friedrich-Ebert-Stiftung*. October 2018. ISBN 978-9934-8794-0-1. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/baltikum/14739.pdf>.

Jaunā konservatīvā partija. *Our people*. Dostupné z: <https://konservativie.lv/in-english/our-people/>.

KAŽA, J. *Who Is Who in Upcoming Latvian Parliamentary Elections*. 14. 8. 2018. Dostupné z: <https://en.rebaltica.lv/2018/08/who-is-who-in-upcoming-latvian->

parliamentary-elections/.

KHAIRULINA, D. „Russian“ Mayor of Riga: language laws „breaker“, cat-lover and supporter of „eurosabantuy“. 2. 5. 2017. Dostupné z: <https://realnoevremya.com/articles/1423-10-facts-about-mayor-of-riga-nils-uakovs>.

Latvian Public Broadcasting. *13th Saeima elections: The parties (Part 1)*. 13. 8. 2018a. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/election/13th-saeima-elections-the-parties-part-1.a288542/>.

Latvian Public Broadcasting. *13th Saeima elections: The parties (Part 2)*. 14. 8. 2018b. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/election/13th-saeima-elections-the-parties-part-2.a288562/>.

Latvian Public Broadcasting. *13th Saeima elections: The parties (Part 3)*. 16. 8. 2018c. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/election/13th-saeima-elections-the-parties-part-3.a288673/>.

Latvian Public Broadcasting. *13th Saeima elections: The parties (Part 4)*. 17. 8. 2018d. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/election/13th-saeima-elections-the-parties-part-4.a288908/>.

Latvian Public Broadcasting. *2018 Latvian Saeima elections: how the process works*. 2. 10. 2018e. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/election/2018-latvian-saeima-elections-how-the-process-works.a294420/>.

Latvian Public Broadcasting. *Coalition talks make little progress*. 17. 10. 2018f. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/coalition-talks-make-little-progress.a296297/>.

Latvian Public Broadcasting. *Five-party coalition being discussed, with ZZS out in the cold*. 12. 10. 2018g. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/five-party-coalition-being-discussed-with-zzs-out-in-the-cold.a295807/>.

Latvian Public Broadcasting. *Gobzems out of the picture as candidacy pulled by President.* 10. 12. 2018h. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/gobzems-out-of-the-picture-as-candidacy-pulled-by-president.a302486/>.

Latvian Public Broadcasting. *Hopes of high turnout prove over-optimistic.* 7. 10. 2018i. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/election/hopes-of-high-turnout-prove-over-optimistic.a295051/>.

Latvian Public Broadcasting. *Kucinskis takes over as Prime Minister.* 11. 2. 2016a. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/society/society/kucinskis-takes-over-as-prime-minister.a168576/>.

Latvian Public Broadcasting. *Latvia gets a new government led by Krišjānis Kariņš.* 23. 1. 2019. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/latvia-gets-a-new-government-led-by-krisjanis-karins.a306967/>.

Latvian Public Broadcasting. *Latvian election results show shape of new Saeima.* 6. 10. 2018j. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/election/latvian-election-results-show-shape-of-new-saeima.a295038/>.

Latvian Public Broadcasting. *New Latvian Saeima will be slightly younger, much more female.* 8. 10. 2018k. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/saeima/new-latvian-saeima-will-be-slightly-younger-much-more-female.a295182/>.

Latvian Public Broadcasting. *New Unity proposes five-party Latvian government.* 17. 12. 2018l. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/new-unity-proposes-five-party-latvian-government.a303295/>.

Latvian Public Broadcasting. *Pabriks cedes nomination in contest to become Latvian prime minister.* 11. 12. 2018m. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/pabriks-cedes-nomination-in-contest-to->

become-latvian-prime-minister.a302594/.

Latvian Public Broadcasting. *Political experts: Pabriks has good chance of becoming new PM*. 18. 10. 2018n. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/political-experts-pabriks-has-good-chance-of-becoming-new-pm.a296482/>.

Latvian Public Broadcasting. *President continues consultations with parties on potential coalitions*. 19. 10. 2018o. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/president-continues-consultations-with-parties-on-potential-coalitions.a296476/>.

Latvian Public Broadcasting. *President nominates Māris Kučinskis as Prime Minister*. 13. 1. 2016b. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/society/society/president-nominates-maris-kucinskis-as-prime-minister.a163929/>.

Latvian Public Broadcasting. *President Vējonis again tries to persuade parties to form a government*. 2. 11. 2018p. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/president/president-vejonis-again-tries-to-persuade-parties-to-form-a-government.a298247/>.

Latvian Public Broadcasting. *Same three names still in prime ministerial frame*. 31. 10. 2018q. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/same-three-names-still-in-prime-ministerial-frame.a297949/>.

Latvian Public Broadcasting. *Three parties leave New Conservatives' government talks*. 14. 11. 2018r. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/three-parties-leave-new-conservatives-government-talks.a299620/>.

Latvian Public Broadcasting. *Ždanoka quits Brussels to run Saeima campaign for party*. 15. 1. 2018s. Dostupné z: <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/zdanoka-quits-brussels-to-run-saeima-campaign-for-party.a264291/>.

Latvian Russian Union. *Political prosecutions in the Baltic countries*. 20. 2. 2019. Dostupné z: <http://www.rusojuz.lv/en/ouevents/26484-Political-prosecutions-in-the-Baltic-countries/>.

Latvian Russian Union. *Tatjana Ždanoka*. 7. 2. 2017. Dostupné z: <http://www.rusojuz.lv/en/ourdeputy/26091-Tatjana-zdanoka/>.

LETA. *All coalition-forming parties in Latvia affirm participation in Kariņš's government*. 22. 1. 2019a. Dostupné z: <https://bnn-news.com/all-coalition-forming-parties-in-latvia-affirm-participation-in-karins-s-government-196340>.

LETA. *Government-building in Latvia sluggish; disputes emerge between KPV LV and UGF*. 10. 10. 2018a. Dostupné z: <https://bnn-news.com/government-building-in-latvia-sluggish-disputes-emerge-between-kpv-lv-and-ugf-192169>.

LETA. *Harmony's Dombrovskis ready to organize minority coalition if need be*. 8. 10. 2018b. Dostupné z: <https://bnn-news.com/harmony-s-dombrovskis-ready-to-organize-minority-coalition-if-need-be-192054>.

LETA. *KPV LV submits requests to coalition "core", but Gobzems rejects interior minister's seat*. 3. 1. 2019b. Dostupné z: <https://bnn-news.com/kpv-lv-submits-requests-to-coalition-core-but-gobzems-rejects-interior-minister-s-seat-195781>.

LETA. *Latvia's forming coalition promises to be more open to opposition*. 18. 1. 2019c. Dostupné z: <https://bnn-news.com/latvia-s-forming-coalition-promises-to-be-more-open-to-opposition-196286>.

LETA. *Latvian coalition parties fully agree on government declaration*. 21. 1. 2019d. Dostupné z: <https://bnn-news.com/latvian-coalition-parties-fully-agree-on-government-declaration-196327>.

LETA. *Latvian parties agree on 90 % of content of coalition cooperation agreement.* 16. 1. 2019e. Dostupné z: <https://bnn-news.com/latvian-parties-agree-on-90-of-content-of-coalition-cooperation-agreement-196185>.

LETA. *Latvian parties generally satisfied with New Unity's offer.* 18. 12. 2018c. Dostupné z: <https://bnn-news.com/latvian-parties-generally-satisfied-with-new-unity-s-offer-195245>.

LETA. *Latvian parties name priorities; government formation talks commence.* 9. 10. 2018d. Dostupné z: <https://bnn-news.com/latvian-parties-name-priorities-government-formation-talks-commence-192098>.

LETA. *Latvian parties taking too long on compiling government cooperation documents.* 17. 1. 2019f. Dostupné z: <https://bnn-news.com/latvian-parties-taking-too-long-on-compiling-government-cooperation-documents-196236>.

LETA. *Latvian politicians are one step away from forming a five-party coalition under Kariņš.* 4. 1. 2019g. Dostupné z: <https://bnn-news.com/latvian-politicians-are-one-step-away-from-forming-a-five-party-coalition-under-karins-195794>.

LETA. *MEP: New Unity may be in the government with other parties that have similar goals.* 24. 4. 2018e. Dostupné z: <https://bnn-news.com/mep-new-unity-may-be-in-the-government-with-other-parties-that-have-similar-goals-183761>.

LETA. *NA leader: NCP has invited National Alliance to work together in new coalition.* 12. 10. 2018f. Dostupné z: <https://bnn-news.com/na-leader-ncp-has-invited-national-alliance-to-work-together-in-new-coalition-192322>.

LETA. *NCP offers forming coalition with five to seven parties, leaving UGF and Harmony in opposition.* 12. 10. 2018g. Dostupné z: <https://bnn-news.com/ncp-offers-forming-coalition-with-five-to-seven-parties-leaving-ugf-and-concord-in-opposition->

192329.

LETA. *New Unity wants to be in charge of Environment Ministry in Latvia's new government.* 12. 11. 2018h. Dostupné z: <https://bnn-news.com/new-unity-wants-to-be-in-charge-of-environment-ministry-in-latvia-s-new-government-193698>.

LETA. *New Unity's candidate to offer partners to sign Fiscal Pact.* 11. 1. 2019h. Dostupné z: <https://bnn-news.com/new-unity-s-candidate-to-offer-partners-to-sign-fiscal-pact-196105>.

LETA. *Opinion: New Unity's arguments against KPV LV candidate are rubbish.* 27. 12. 2018i. Dostupné z: <https://bnn-news.com/opinion-new-unity-s-arguments-against-kpv-lv-candidate-are-rubbish-195539>.

LETA. *Unity may become New Unity; Kariņš may become prime minister candidate.* 21. 4. 2018j. Dostupné z: <https://bnn-news.com/unity-may-become-new-unity-karins-may-become-prime-minister-candidate-183628>.

Ministru kabinets. *Arturs Krišjānis Kariņš.* Dostupné z: <https://www.mk.gov.lv/en/amatpersonas/krisjanis-karins-0>.

Ministru kabinets. *Dr. Artis Pabriks.* Dostupné z: <https://www.mk.gov.lv/en/amatpersonas/dr-artis-pabriks>.

Ministru kabinets. *Edgars Rinkēvičs.* Dostupné z: <https://www.mk.gov.lv/en/amatpersonas/edgars-rinkevics>.

Ministru kabinets. *Ilze Viņķele.* Dostupné z: <https://www.mk.gov.lv/en/amatpersonas/ilze-vinkele>.

Ministru kabinets. *Jānis Reirs.* Dostupné z: <https://www.mk.gov.lv/en/amatpersonas/janis-reirs>.

Ministru kabinets. *Juris Pūce*. Dostupné z: <https://mk.gov.lv/en/amatpersonas/juris-puce>.

Ministru kabinets. *Kaspars Gerhards*. Dostupné z: <https://www.mk.gov.lv/en/amatpersonas/kaspars-gerhards>.

Ministru kabinets. *Ramona Petraviča*. Dostupné z: <https://www.mk.gov.lv/en/amatpersonas/ramona-petravica>.

Ministru kabinets. *Sandis Ģirģens*. Dostupné z: <https://www.mk.gov.lv/en/amatpersonas/sandis-girgens>.

Ministry of Culture. *Minister for Culture*. Dostupné z: <http://oldweb.km.lv/en/ministry/minister.html>.

Ministry of Education and Science. *Ilga Šuplinska – Curriculum Vitae*. Dostupné z: <https://izm.gov.lv/en/ilga-suplinska-curriculum-vitae-2>.

Ministry of Justice Republic of Latvia. *Jānis Bordāns*. Dostupné z: <https://www.tm.gov.lv/en/node/4>.

Ministry of Transport Republic of Latvia. *Talis Linkaits*. Dostupné z: <https://www.sam.gov.lv/en/node/4>.

OZOLIŅŠ, U. *Unity has potential, but faces rocky road*. 14. 3. 2010. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20100317142716/http://latviansonline.com/commentary/article/6557/>.

SJADITE, S. *UGF leader confirms: Lembergs will not be proposed for prime minister post*. 19. 3. 2018. Dostupné z: <https://bnn-news.com/ugf-leader-confirms-lembergs-will-not-be-proposed-for-prime-minister-post-182016>.

YARST, N. *Did a 'Pro-Russian' Party Win Big in Latvia?* 10. 10. 2018. Dostupné z:
<https://www.polygraph.info/a/did-a-pro-russian-party-win-big-in-latvia-fact-check/29534607.html>.

Rozhovor

Miroslav Kosek, český velvyslanec v Lotyšsku. Riga, 14. 11. 2018.